

Suomalaisten nuorten kokema sisarusväkivalta ja sen yhteys heidän omaan väkivaltakäyttämiseensä

Riikka Huovinen
Helsingin yliopisto
Valtiotieteellinen tiedekunta
Sosiaalitieteiden maisteriohjelma
Kriminologia
Maisterintutkielma
Kesäkuu 2022

Tiivistelmä

Tiedekunta: Valtiotieteellinen tiedekunta

Koulutusohjelma: Sosiaalitieteiden maisteriohjelma

Opintosuunta: Kriminologia

Tekijä: Riikka Huovinen

Työn nimi: Suomalaisten nuorten kokema sisarusväkivalta ja sen yhteys heidän omaan väkivaltakäyttäytymiseensä

Työn laji: Maisterintutkielma

Kuukausi ja vuosi: 06 / 2022

Sivumäärä: 50

Avainsanat: sisarusväkivalta, perheväkivalta, väkivaltakäyttäytyminen, kasaantuminen

Ohjaaja tai ohjaajat: Matti Näsi

Säilytyspaikka: Helsingin yliopiston kirjasto

Tiivistelmä: Lasten ja nuorten keskinäinen väkivalta on viime vuosina noussut julkisen keskustelun aiheeksi Suomessa. Tutkimusnäkökulmasta tarkasteltuna kyse ei kuitenkaan ole uudesta ilmiöstä, sillä kyselytutkimuksissa on havaittu, että lapsiin ja nuoriin kohdistuvissa väkivallanteoissa tekijänä on useimmin nimenomaan hänen ikätoverinsa: sisarus tai kaveri. Tästä huolimatta lasten ja nuorten keskinäisen väkivallan ja sen vaikutusten tarkempi analyysi on jäänyt vähemmälle huomiolle myös tutkimuskirjallisuudessa. Tässä tutkimuksessa keskitytäänkin ensin suomalaisten nuorten sisarussuhteissaan kokemaan fyysiseen väkivaltaan ja sen jälkeen selvitetään, onko näillä väkivaltakokemuksilla yhteyttä nuoren omaan fyysiseen väkivaltakäyttäytymiseen.

Sisarusväkivallan osalta tutkimus nojaa pitkälti kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen, mutta tutkimuksen teoreettisena pohjana toimii yleinen paineteoria. Lisäksi tutkimus liittyy myös väkivallan kasaantumista koskevaan kriminologiseen keskusteluun. Tutkimusaineistona toimii vuoden 2020 Nuorisoriikollisuuskysely, joka perustuu suomalaisten yhdeksäsluokkalaisten itse raportoimiin rikostekoihin sekä uhrikokemuksiin. Analyysimenetelminä on käytetty ristiintaulukointia sekä logistista regressioanalyysia.

Tutkimuksen tulosten mukaan 17 prosenttia nuorista on joutunut sisarusväkivallan uhriksi viimeisen vuoden aikana, mutta uhrikokemukset jakautuvat aineistossa epätasaisesti esimerkiksi nuoren arvioiman taloudellisen tilanteen sekä vanhempisuhteen läheisyyden mukaan tarkasteltuna. Vahvimmin sisarusväkivallan kokemiseen on kuitenkin yhteydessä muissa perhe- ja vertaissuhteissa koettu väkivalta. Sisarusväkivallan uhriksi joutuminen ei kuitenkaan tulosten perusteella ole yhteydessä nuoren omaan väkivaltakäyttäytymiseen. Väkivaltakäyttäytymistä ennustavat laskettujen regressiomallien mukaan vahvimmin perheen ulkopuolella koettu väkivalta, vastaajan suhde vanhempaansa sekä hänen sukupuolensa ja itsekontrollin tasonsa.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että sisarusväkivalta koskettaa huomattavaa osaa suomalaisista nuorista. Sisarusväkivallan kokeminen on yhteydessä muissa lähisuhteissa koettuun väkivaltaan ja lisäksi vaikuttaa siltä, että erityisesti perheen sisäiset ongelmat ja väkivalta liittyvät vahvasti toisiinsa ja kasaantuvat. Yhteiskuntapoliittisesta näkökulmasta korostuukin paineen alla elävien perheiden ja vanhempien parempi tukeminen. Myös nuoren omaan väkivaltakäyttäytymiseen puuttumisen ja sen ennaltaehkäisyn kohdalla esille nousee väkivallan uhrikokemusten sekä muiden haasteiden kasaantuminen. Tutkimus alleviivaakin myös tämän näkökulman huomioimisen tärkeyttä nuoria koskettavassa väkivallan vastaisessa työssä.

Sisällysluettelo

1 Johdanto	1
2 Aiempi tutkimus, teoria ja tutkimuskysymykset	3
2.1 Sisarusväkivaltaa koskeva tutkimus.....	3
2.1.1 Sisarusväkivallan määritelmästä.....	3
2.1.2 Sisarusväkivallan yleisyys.....	6
2.1.3 Sisarusväkivallalle altistavat tekijät.....	8
2.1.4 Sisarusväkivalta ja riskikäyttäytyminen.....	11
2.2 Yleinen paineteoria.....	12
2.3 Väkivallan kasaantuminen perheisiin.....	14
2.4 Tutkimuskysymykset.....	15
3 Aineisto ja menetelmät	17
3.1 Tutkimusaineisto.....	17
3.1.1 NRK 2020.....	17
3.1.2 Aineiston rajaus.....	18
3.2 Analyysin toteutus.....	19
3.2.1 Käytetyt muuttujat.....	19
3.2.2 Tilastolliset menetelmät.....	24
3.3 Tutkimusetiikka.....	26
3.4 Tutkimuksen luotettavuus.....	27
4 Analyysi ja tulokset	29
4.1 Nuorten kokema sisarusväkivalta.....	29
4.1.1 Sisarusväkivallan kokemisen jakaantuminen.....	29
4.1.2 Taustatekijöiden yhteys sisarusväkivallan kokemiseen.....	32
4.2 Sisarusväkivallan kokeminen ja oma väkivaltakäyttäytyminen.....	33
5 Johtopäätökset ja pohdinta	38
5.1 Päätulokset.....	38
5.2 Pohdinta.....	39
5.2.1 Tulosten suhde aiempaan tutkimukseen ja paineteoriaan.....	39
5.2.2 Väkivallan kasaantuminen.....	42
5.2.3 Yhteiskuntapoliittinen keskustelu.....	44
5.2.4 Tutkimuksen rajoitukset.....	45
5.2.5 Jatkotutkimuksen tarve.....	47
Kirjallisuus	48

1 Johdanto

Lasten ja nuorten kokema ja tekemä väkivalta on viime vuosina useasti noussut julkisen keskustelun aiheeksi Suomessa. Osaltaan tähän vaikuttavat varmasti mediankin esille nostamat yksittäiset, mutta laajasti huomiota saaneet ja tunteita herättäneet väkivallanteot. Näin todetaan esimerkiksi lapsiasiavaltuutetun vuosikertomuksessa 2020, jossa erillisenä kannanottona esille nostetaan nimenomaan lasten ja nuorten välisen väkivallan tunnistamisen ja torjumisen tärkeys. (Pekkarinen & Mettinen 2021, 38–39.) Myös kansallisen lapsistrategian yhtenä toimenpiteenä päätettiin toteuttaa keväällä 2022 lähes kymmenen vuoden tauon jälkeen uusi lapsiuhritutkimus, jolla pyritään myös osaltaan vahvistamaan lapsiin kohdistuvan väkivallan vastaista työtä.¹

Lasten ja nuorten keskinäinen väkivalta ei kuitenkaan ole tutkimusnäkökulmasta tarkasteltuna uusi ilmiö. Esimerkiksi aiemmissa lapsiuhritutkimuksissa on havaittu, että 6.- ja 9.- luokkalaisten lasten ja nuorten pahoinpitelytapauksissa tekijänä on yleisimmin nimenomaan sisarus tai kaveri (Ellonen ym. 2008, 48–49; 2014, 43). Myös tuoreimman Nuorisoriikollisuuskyselyn (2020) mukaan nuoret kokevat eniten fyysistä väkivaltaa vertaissuhteissaan: yleisin väkivallantekijä heihin kohdistuvissa teoissa on sisarus (15 %) tai kaveri (11 %). Havainnoista huolimatta lasten ja nuorten keskinäisen väkivallan ja sen vaikutusten tarkempi analyysi on jäänyt vähemmälle huomiolle myös tutkimuskirjallisuudessa.

Tässä tutkimuksessa tarkastelen suomalaisten nuorten sisarussuhteissaan kokemaa fyysistä väkivaltaa ja sen yhteyttä nuoren omaan väkivaltakäyttäytymiseen. Tarkastelen ensin, kuinka yleistä sisarusten taholta koettu fyysinen väkivalta on ja millaisia altistavia tekijöitä siihen liittyy. Sen jälkeen selvitän, onko sisarusväkivallan uhriksi joutumisella yhteys nuorten itse tekemään fyysiseen väkivaltaan. Aineistona käytän vuoden 2020 Nuorisoriikollisuuskyselyä, joka perustuu suomalaisten yhdeksäsluokkalaisten itse raportoimaan rikoskäyttäytymiseen sekä uhrikokemuksiin.

Sisarusväkivallan osalta tutkimukseni nojaa pitkälti kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen. Kirjallisuuskatsauksen perusteella sisarussuhteissa tapahtuvaa fyysistä väkivaltaa ei useinkaan tunnisteta väkivallaksi: sitä saatetaan päinvastoin pitää normaalina osana näitä suhteita niin perheenjäsenten, ammattilaisten kuin uhrien itsensä toimesta (ks. esim. Khan & Rogers 2015, 439–440). Toisaalta tulee myös muistaa, että muun lähisuhdeväkivallan tavoin myös sisarusten

¹<https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/lapsiuhritutkimus-toteutetaan-osana-kansallisen-lapsistrategian-toimeenpanoa> (viitattu 18.6.22)

tekemä väkivalta on usein piilorikollista eli se ei päädy virallisiin tilastoihin. Näin ollen myös sisarusväkivallan seuraukset ja vaikutukset jäävät helposti piiloon.

Erityisesti tutkimukseni toisen osan teoreettisena pohjana toimii yleinen paineteoria, jota on kriminologisessa tutkimuksessa sovellettu myös väkivallan uhriksi joutumisen ja yksilön oman väkivaltakäyttäytymisen välisen yhteyden tarkasteluun. Kriminologisissa tutkimuksissa on kuitenkin myös yleisemmällä tasolla havaittu, että tekijän ja uhrin roolit voivat olla päällekkäisiä (*victim-offender overlap*) ja rikosaktiivisuus lisää myös tekijän omaa riskiä joutua rikoksen uhriksi. (Kivivuori ym. 2018, 124, 161.)

Tutkimuskysymysteni kautta tarkastelen myös kriminologista havaintoa väkivaltakäyttäytymisen kasaantumisesta paitsi tietyille yksilöille myös perheisiin (mt., 194). Perheisiin kasaantuvan ylisukupolvisen väkivallan kohdalla puhutaan usein myös väkivallan kierteestä, joka kuvaa lapsuudessa koetulla väkivallalla ja kaltoinkohtelulla olevaa yhteyttä aikuisena tehtyihin väkivaltarikoksiin (Widom 1989). Perinteisesti tutkimuksissa on keskitytty nimenomaan vanhempien taholta koettuun väkivaltaan, joten sisarusten tekemän väkivallan mukaan ottaminen tuottaa uudenlaista näkökulmaa myös väkivaltakäyttäytymisen kasaantumisesta käytävään keskusteluun.

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa sisarusväkivallan yleisyydestä, sille altistavista tekijöistä ja sen yhteyksistä muissa suhteissa tapahtuvaan väkivaltaan. Sisarusväkivalta on muun lasten ja nuorten kokeman ja tekemän väkivallan tavoin hyvin ajankohtainen aihe², mutta sitä koskevaa suomalaista tutkimuskirjallisuutta on edelleen hyvin vähän. Hyödyntämällä NRK:n kaltaista kyselytutkimusaineistoa on mahdollista tarkastella nimenomaan myös sisarusväkivallan kaltaista, helpommin piiloon jäävää väkivaltaa. Sisarusväkivaltaan keskittymisestä huolimatta pyrin kuitenkin samalla nostamaan esille laajemminkin nuorten keskinäisen väkivallan tunnistamisen tärkeyttä.

Lähden liikkeelle seuraavassa luvussa esittelemällä sisarusväkivaltaa koskevaa aiempaa tutkimusta, teoriapohjaani ja väkivallan kasaantumiskeskustelua. Luvun lopussa myös esitän tarkat tutkimuskysymykseni. Luvussa 3 esittelen tutkimusaineistoni ja -menetelmäni sekä käyn läpi tutkimuksen tekoon liittyviä eettisiä ja luotettavuutta koskevia kysymyksiä. Luku 4 sisältää analyysini ja tulokset. Lopulta luvussa 5 käyn läpi tutkimukseni päätulokset ja esitän pohdintaani. Tuon myös esille tutkimukseeni liittyviä rajoitteita ja näkemyksiäni jatkotutkimuksen tarpeesta.

² Ks. esim. HS (16.5.2022): *12-vuotiasta poikaa epäillään pikkusiskonsa murhan yrityksestä – Kriminologi kuvailee tapausta harvinaiseksi.* <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008819620.html> (viitattu 18.6.22)

2 Aiempi tutkimus, teoria ja tutkimuskysymykset

Tässä luvussa käyn läpi sisarusväkivaltaa koskevaa aiempaa tutkimuskirjallisuutta ja tutkimukseni teoreettisena viitekehyksenä toimivaa yleistä paineteoriaa. Lisäksi tuon esille oman tutkimukseni merkitystä myös väkivallan kasaantumista koskevalle keskustelulle. Lopuksi esittelen tutkimuskysymykseni.

2.1 Sisarusväkivaltaa koskeva tutkimus

Sisarusten välistä väkivaltaa pidetään sitä koskevassa kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa usein perheväkivallan yleisimpänä, mutta vähiten tutkittuna muotona (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 148; Eriksen & Jensen 2009, 183). Tutkimuksen vähäisyyteen vaikuttavat todennäköisesti sisarusväkivaltaan liittyvät sallivat asenteet ja näkemykset, joiden mukaan kyse on vähemmän vakavasta väkivallasta tai jopa sisarussuhteeseen kuuluvasta normaalista käytöksestä (ks. esim. Phillips ym. 2009, E3; Khan & Rogers 2015, 439–440).

Myös Suomessa sisarusten välistä väkivaltaa koskeva akateeminen kirjallisuus ja tutkimus on hyvin vähäistä. Aihetta on käsitelty pitkälti vain pro gradu -tutkielmissa³, mutta muutoin sen esillä pitäminen on jäänyt pitkälti erilaisten väkivaltatyötä tekevien järjestöjen vastuulle⁴. Tässäkin tutkimuksessa pääasiallisen tietolähteen Suomen tilanteen osalta muodostavat aiempien vuosien Nuorisoriikollisuuskyselyt sekä vuosina 2008 ja 2013 toteutetut lapsiuhritutkimukset ja niiden sisarusten taholta koettua väkivaltaa koskevat kysymykset. Myös tästä syystä tämä sisarusväkivaltaa käsittelevä luku perustuu pitkälti kansainväliseen tutkimuskirjallisuuteen.

Seuraavissa alaluvuissa käyn ensin läpi sisarusväkivallan määrittelyä ja sen erityispiirteitä suhteessa muissa vertaissuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan. Sen jälkeen tarkastelen sisarusväkivallan yleisyyttä, sen yhteyttä erilaisiin taustatekijöihin sekä toisaalta sillä mahdollisesti olevia seurauksia.

2.1.1 Sisarusväkivallan määritelmästä

Englanninkielisessä tutkimuskirjallisuudessa sisarusväkivaltaa kuvaamaan ei ole vakiintunut vain yhtä käsitettä. Usein käytettyjä käsitteitä ovat mm. *sibling violence* (Kettrey & Emery

³ Ks. esim. Eeva, E. (2018). *Sisarusten välisen väkivallan merkitykset internetkeskusteluissa*. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/277698>

⁴ Ks. esim. *Rispektii. Näkökulmia kohtaamaan perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan*. Ensi- ja turvakotien liitto, verkkojulkaisu, 10/2016. https://issuu.com/ensijaturvakotienliitto/docs/rispektii_n_k_kulmia_nuorten_koht_d7a71e691d1cf9

2006, Phillips ym. 2009, Khan & Rogers 2015), *sibling-to-sibling violence (SSV)* (Nowakowski-Sims 2019), *sibling abuse* (Button & Gealt 2010), *sibling aggression* (Tippett & Wolke 2015; Tucker ym. 2012; Tucker ym. 2015), *sibling bullying* (Menesini ym. 2010), *sibling maltreatment* (Kiselica & Morrill-Richards 2007), *sibling victimization* (Tucker ym. 2013). Lisäksi erityisesti australialaisessa tutkimuskontekstissa käytetään käsitettä *adolescent family violence*, jolla viitataan nimenomaan nuoren väkivaltaiseen käytökseen perheenjäseniään eli myös sisaruksiaan kohtaan (ks. esim. Elliott ym. 2019). Samassa tutkimusartikkelissa myös saatetaan käyttää useampia yllä lueteltuja käsitteitä toistensa synonyymeina (ks. esim. Button & Gealt 2010).

Sisarusväkivalta saatetaan tutkimuksissa sisällyttää myös käsitteellisesti osaksi muuta sisarusten välistä aggressiivista käyttäytymistä. Tutkimuksista riippuen esimerkiksi sisarusten välinen aggressio saattaa pitää sisällään hyvin laajan skaalan eri käyttäytymismuotoja aina fyysisestä väkivallasta sanalliseen kiusaamiseen ja sisaruksen omaisuuden varastamiseen (ks. esim. Tippett & Wolke 2015). Toisaalta sisarusten väliseen väkivaltaan saatetaan myös tutkimuskontekstissa viitata sitä vähättelevin termein; väkivallan sijaan saatetaan puhua esimerkiksi sisarusten välisestä konfliktista tai kilpailusta (Phillips ym. 2009, E1).

Käsitteiden käytön lisäksi tutkimuskirjallisuudessa ei vallitse yhteisymmärrystä myöskään siitä, miten sisarusväkivaltaa tulisi määritellä (Phillips ym. 2009, E5; Tippett & Wolke 2015, 15.) Ymmärtääkseen sisarusväkivaltaa ja siihen liittyviä erityispiirteitä verrattuna muissa ihmissuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan on hyödyllistä lähteä liikkeelle sisarussuhteen määrittelystä ja sen erityispiirteiden tunnistamisesta.

Sisarussuhde voi perustua esimerkiksi yhteiseen biologiseen vanhempaan tai muuhun huoltajaan, jaettuun kotiin tai kokemukseen sisaruudesta. Biologisten täyssisarusten lisäksi sisaruudella voidaan viitata esimerkiksi sisaruspuoliin ja puolisisaruksiin, adoptiosisaruksiin ja saman sijaisperheen sisaruksiin. (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 150.) Väkivaltaiselle käytökselle altistumisen suhteen sisarussuhde poikkeaa muista vertaissuhteista ennen kaikkea siinä, että se ei ole samalla tavalla vapaaehtoisuuteen perustuva eikä sisaruksilla ole useinkaan mahdollisuutta täysin pidättäytyä keskinäisestä vuorovaikutuksestaan. Lisäksi sisarussuhteisiin liitetään usein ajatus niiden toimimisesta eräänlaisena harjoitteluympäristönä kaikenlaiselle vuorovaikutukselle, mutta erityisesti aggressiiviselle käyttäytymiselle. Sisarussuhteissa tapahtuvaa väkivaltaista käyttäytymistä ei tällöin välttämättä pidetä yhtä vakavana ongelmana kuin sen tapahtuessa muissa vertaissuhteissa. (Tucker ym. 2012, 300; Tucker ym. 2015, 968.)

Sisarusväkivaltaa käsiteltäessä viitataan usein Kiselican ja Morrill-Richardsin näkemykseen, jonka mukaan sisarusväkivalta eroaa sisarussuhteiden normaaleista konfliktitilanteista siinä, että kyse on molemminpuolisen erimielisyyden sijaan yhden sisaruksen hyökkäävästä asemasta ja käyttäytymisestä suhteessa toiseen (2007, 149). Caspi (2012) puolestaan tekee vielä tarkemmin eroa sisarusten välisen väkivallan (engl. violence) ja hyväksikäytön (engl. abuse) välillä nimenomaan valta-asetelman suhteen. Hänen mukaansa väkivallassa kyse on enemmän molemminpuolisesta toisen vahingoittamisesta, mutta hyväksikäytössä keskeistä on käytetyn väkivallan yksisuuntaisuus ja sillä tavoiteltu hallinnan tunne. (Mt., 5.) Toisaalta tutkimuksissa on myös havaittu, että sisarusväkivallan kohdalla tekijän ja uhrin roolit ovat usein päällekkäisiä eli samat henkilöt sekä itse käyttävät että kohtaavat väkivaltaa sisarussuhteissaan (Tippett & Wolke 2015, 21). Tuckerin ja kumppaneiden mukaan sisarusten välisessä aggressiivisessa käyttäytymisessä on laajemminkin tarkasteltuna useammin kyse nimenomaan reaktiivisesta toiminnasta (2012, 306) eli käyttäytymisellä reagoidaan esimerkiksi koettuun uhkaan, provokaatioon tai turhautumiseen eikä kyse ole kovin suunnitelmallisesta toiminnasta⁵ (Dodge 1991, ks. esim. Tucker ym. 2012, 300). Sisarusväkivallan molemminpuolisesta ja reaktiivisesta luonteesta huolimatta on hyvä muistaa, että joissain tapauksissa uhrin ja tekijän roolit ovat hyvin selkeästi jakaantuneet (Caspi 2012, 5; Tippett & Wolke 2015, 21).

Tutkimuskirjallisuudesta käy ilmi, että sisarusten välinen väkivalta voi saada hyvin monia eri muotoja. Sen piiriin luetaan usein kuuluvaksi erilaiset fyysisen, henkisen ja seksuaalisen väkivallan teot (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 149). Elliottin ja kumppaneiden tutkimuksessa haastateltavat olivat kokeneet sisaruksensa taholta edellä mainittujen lisäksi myös taloudellista väkivaltaa sekä hyväksikäyttöä (2019, 172) ja joissakin tutkimuksissa mukaan on otettu omana aggression muotonaan myös esimerkiksi sisaruksen omaisuuden tuhoaminen (ks. esim. Tucker ym. 2013).

Omat tutkimuskysymykseni liittyvät sisarusten väliseen fyysiseen väkivaltaan ja aineistossani fyysisestä väkivallasta kysyttäessä esimerkkeinä mahdollisista teoista käytetään lyömistä, potkimista ja aseiden käyttämistä. Myös aiemmissa sisarusväkivaltaa koskevissa tutkimuksissa tarkasteltuja fyysisen väkivallan muotoja ovat esimerkiksi töniminen, lyöminen, potkiminen, jollain esineellä vahingoittaminen ja varsinaisella aseella uhkaaminen (Button & Gealt 2010; Tucker ym. 2013; Tippett & Wolke 2015).

Lopulta määritelmien näkökulmasta on tärkeä tuoda esille, että sisarusväkivalta on myös lähisuhdeväkivaltaa. Suomen rikoslaisissa ei ole erikseen säädetty lähisuhdeväkivallasta, mutta

⁵ Vrt. proaktiivinen aggressio (Vitaro ym. 2008, ks. esim. Tucker ym. 2012).

vuodesta 2011 alkaen lähisuhteissa tapahtuvat lievätkin pahoinpitelytapaukset ovat olleet yleisen syytteen alaisia. Laissa myös mainitaan sisarukset esimerkkinä tällaisesta läheisestä suhteesta (RL 21:16.2). Yli 15-vuotiaiden nuorten sisaruksiinsa kohdistama fyysinen väkivalta voi siis myös olla rikosoikeudellinen kysymys.

2.1.2 Sisarusväkivallan yleisyys

Kuten todettua, sisarusväkivaltaa pidetään perheväkivallan yleisimpänä muotona (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 148). Sen määrittelyyn liittyvät haasteet vaikeuttavat kuitenkin ilmiön johdonmukaista mittaamista ja heijastuvat sitä koskevassa raportoinnissa; eri tutkimusten arviot sisarusväkivallan yleisyydestä vaihtelevat suuresti (Nowakovski-Sims ym. 2019, 127). Toisaalta kyse on muun lähisuhdeväkivallan tavoin piiloon jäävästä rikollisuudesta, joka ei päädy useinkaan osaksi virallisia tilastoja. Suuri osa sisarusväkivallan yleisyyttä kartoittavista tutkimuksista perustuuakin erilaisiin kyselyaineistoihin.

Ilmiön yleisyyttä kuvattaessa tulee pitää mielessä, että valtaosa sisarusväkivallan tutkimuksesta kohdistuu alle 18-vuotiaisiin lapsiin ja nuoriin. Tutkimusten mukaan kaikenlaisen sisarusväkivallan uhriksi joutuminen on tosin todennäköisintä juuri ennen murrosikää (Tucker ym. 2013, 220) ja toisaalta laadullisissa haastattelututkimuksissa on havaittu väkivallan loppuvan yleensä uhrin tai tekijän muuttaessa pois sisarusten yhteisestä kodista eli aikuisuuden kynnyksellä (McDonald & Martinez 2015, 405). Laadullisissa haastattelututkimuksissa vastaajat ovat usein nuoria aikuisia, mutta niissäkin tutkimusasetelma perustuu yleensä lapsuuden tapahtumien muisteluun (ks. esim. McDonald & Martinez 2015).

Oman tutkimusasetelmani takia keskityn tässä luvussa nimenomaan sisarusten välisen väkivallan fyysisten muotojen yleisyyteen. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna esimerkiksi Erikseenin ja Jensenin tutkimustulokset (2009) edustavat korkeimpia arvioita. Heidän aineistossaan jopa 79 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista perheistä raportoi jostakin fyysisen väkivallan teosta sisarusten välillä. Kyse oli tutkijoiden mukaan lievemmistä, vähemmän vahingoittavista väkivallan muodoista. Vakavamman fyysisen väkivallan teoista (mm. pahoinpitely, aseiden käyttö tai niillä uhkaaminen) raportoi vajaa 14 prosenttia perheistä. (Mt., 193.) Tulosten kohdalla tulee kuitenkin huomioida se, että tutkimuksen aineisto on kerätty jo vuonna 1976. Nykyään yleisimpien arvioiden mukaan yli kolmasosa lapsista ja nuorista on kokenut väkivaltaa sisaruksensa taholta ja ainakin kolmasosa on myös käyttänyt väkivaltaa omaa sisarustaan kohtaan. Väkivalta on useimmiten nimenomaan fyysistä, esimerkiksi tönimistä tai lyömistä. (Button & Gealt 2010, 136–137; Tucker ym. 2013, 220; Tippett & Wolke 2015, 19–21.)

Suomessa sisarusten taholta koetun väkivallan yleisyydestä ajankohtaisinta tietoa saadaan joka neljäs vuosi toteutettavasta Nuorisoriikollisuuskyselystä (NRK), johon vastaavat suomalaisten koulujen yhdeksäsluokkalaisten nuoret. Vuonna 2012 kyselyyn vastanneista tytöistä 29 prosenttia ja pojista 20 prosenttia oli kokenut fyysistä väkivaltaa sisaruksensa taholta (Salmi 2012, 26–27). Vuonna 2016 vastaavat luvut olivat tyttöjen kohdalla 19 % ja pojilla 14 % (Näsi 2016, 25). Vuoden 2020 osalta lukuja tarkastellaan tarkemmin luvussa 4.

Vuosina 2008 ja 2013 toteutettiin lapsiuhrituskimuksiin osallistuvien puolestaan suomalaiset kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten lapset ja nuoret. Molempina vuosina viimeisimmän 12 kuukauden aikana tapahtuneissa pahoinpitelytapauksissa tekijänä oli yleisimmin sisarus tai kaveri; tyttöjen kohdalla useammin sisarus ja poikien kohdalla kaveri (Ellonen ym. 2008, 48–49; 2014, 43). Lapsiuhrituskimuksissa kartoitettiin laajemminkin ikätovereiden eli sisarusten ja kavereiden taholta koettua väkivaltaa. Niiden mukaan pahoinpitelyjen ja fyysisesti väkivaltaisen kiusaamisen uhriksi joutumisen kohdalla on havaittavissa laskusuuntaa vuosien 2008 ja 2013 välillä. Lisäksi tytöt raportoivat kokeneensa lähes kaikkia väkivallan muotoja hieman poikia enemmän ja vastaavasti kuudesluokkalaisten osuudet olivat yleensä yhdeksäsluokkalaisten korkeampia. Mainitusta laskusuunnasta huolimatta yhä merkittävä osa nuorista ja lapsista kokee erilaista väkivaltaa ikätovereidensa taholta: vuonna 2013 ikätoverinsa pahoinpitelemäksi oli joutunut luokka-asteesta ja sukupuolesta riippuen 12–20 prosenttia vastaajista ja fyysisesti väkivaltaisesti kiusatuksi 4–10 prosenttia vastaajista. (Ellonen ym. 2014, 44–46.)

Lapsiuhrituskimuksissa on tarkasteltu myös kotona todistettuja väkivallantekoja. Niissäkin yleisimpiä olivat sisarukseen kohdistunut henkinen ja fyysinen väkivalta. Useimmin kyse oli nimenomaan vastaajan sisarukseensa kohdistamasta väkivallasta. Vastaajan lisäksi tekijöistä esille nousivat veljet. Myös kotona nähty väkivalta on kyselyn mukaan vähentynyt: vuonna 2008 11 prosenttia kaikista vastaajista oli todistanut sisarukseen kohdistuvaa lievää fyysistä väkivaltaa, kun vuonna 2013 vastaava luku oli neljä prosenttia. Vakavan fyysisen väkivallan kohdalla määrä oli laskenut kuudesta kahteen prosenttiin. Ellonen ja kumppanit kuitenkin kehottavat varovaisuuteen tulosten tulkinnassa, sillä noin kymmenen prosenttia kyselyyn osallistuneista oli jättänyt vastaamatta nimenomaan kotona nähtyyn väkivaltaan liittyviin kysymyksiin. Erityisesti poikien kohdalla vastaamatta jättäneiden osuudet olivat suuria. (Ellonen ym. 2014, 57–61.) Esimerkiksi Sari Lepistön 9.-luokkalaisten nuorten kokemaa perheväkivaltaa tarkastelleessa tutkimuksessa sisarusten välistä perheväkivaltaa oli todistanut jopa 25 prosenttia vastaajista (2010, 61).

Aikuisväestöön kohdistetuissa tutkimuksissa sisarusten taholta koetun väkivallan kartoittamisen suhteen ongelma on se, että vastaajan entisen tai nykyisen puolison jälkeen muita läheisiä käsitellään usein yhtenä ryhmänä. Esimerkiksi 15–74-vuotiaille suomalaisille kohdistetussa Kansallisessa rikosuhritutkimuksessa ”muu uhrin lähemmin tuntema henkilö” pitää sisällään sisarusten lisäksi vastaajan vanhemmat, lapset, ystävät, tuttavat ja työtoverit. Vuosina 2013–2020 tämän ryhmän taholta koetun uhkailun ja väkivallan yleisyys on kaikkien vastaajien keskuudessa vaihdellut neljän ja kuuden prosentin välillä. Kyselyssä myös mitataan perheväkivallan pelkoa yleisellä tasolla kysymällä, onko vastaaja viimeisen vuoden aikana pelännyt joutuvansa puolisonsa, vanhempansa, sisarensa tai lapsensa käyttämän väkivallan uhriksi. Vuonna 2020 neljä prosenttia kaikista vastaajista kertoi pelänneensä väkivallan kokemista perheenjäsenen taholta. (Näsi & Kolttola 2021a, 13–14, 16.)

Virallisissa tilastoissa sisarusten taholta koettu fyysinen väkivalta raportoidaan osana muuta lähisuhdeväkivaltaa. Esimerkiksi vuosina 2007–2013 Suomessa poliisin tietoon tulleista pahoinpitelyistä noin kolmasosa on luokiteltavissa lähisuhdeväkivallaksi. Muun kuin entisen tai nykyisen puolison taholta koetun lähisuhdeväkivallan osuus on lievissä pahoinpitelyissä seitsemän ja perusmuotoisissa pahoinpitelyissä yhdeksän prosenttia. (Näsi & Kolttola 2021b, 45.) 2010-luvulla tapahtuneissa lähisuhdehenkirikoksissa sisarusten osuus näkyy hyvin sukupuolittuneesti: aikuisiin naisiin kohdistuneista lähisuhdetapoista yhdessä tapauksessa tekijänä oli uhrin veli ja aikuisiin miehiin kohdistuneista lähisuhdetapoista 22 prosentissa tapauksista tekijänä oli uhrin veli tai velipuoli (Lehti 2021, 7).

2.1.3 Sisarusväkivallalle altistavat tekijät

Sisarusväkivaltaan puuttumisen kannalta on keskeistä hahmottaa sitä mahdollisesti selittäviä tekijöitä. Tutkimuskirjallisuudessa sisarusväkivaltaa on lähestytty eri teoreettisista näkökulmista ja niiden perusteella esille on nostettu erilaisia väkivaltaan yhteydessä olevia tekijöitä. Lisäksi yksittäisissä tutkimuksissa on saatettu keskittyä joko sisaruksiinsa väkivaltaa kohdistaviin tai sitä kokeviin lapsiin ja nuoriin. Kuten aiemmin totesin, on sisarusten välisessä väkivallassa kuitenkin usein kyse reaktiivisesta aggressiosta ja molemminpuolisesta väkivallan käytöstä. Suurin osa sisarusväkivallalle altistavista tekijöistä on siis todennäköisesti yhteydessä sekä väkivallan käyttöön että sen uhriksi joutumiseen ja toisaalta erityisesti perheeseen liittyvät tekijät vaikuttavat sekä väkivallan tekijöihin että uhriin. Tässä alaluvussa tarkastelenkin erilaisia taustatekijöitä molempien osapuolten näkökulmasta. Lisäksi aiempaa tutkimuskirjallisuutta läpi käydessäni pääpaino on omien tutkimuskysymysten vuoksi ollut nimenomaan fyysisen väkivallan muodoissa.

Aiemman tutkimuksen mukaan esimerkiksi sukupuolella, iällä, sisarusten lukumäärällä, perheeseen ja kotioloihin liittyvillä tekijöillä sekä väkivaltakokemuksilla on yhteys sisarusten väliseen väkivaltaan (Nowakowski-Sims 2019; Tippett & Wolke 2015). Sukupuolen ja sisarusväkivallan yhteyden suhteen tutkimustulokset ovat vaihtelevia; joidenkin tutkimusten mukaan tytöt ja pojat sekä käyttävät että kokevat yhtä paljon fyysistä väkivaltaa sisarussuhteissaan (Kettrey & Emery 2006), mutta joissakin tutkimuksissa poikien on havaittu kohdistavan sisaruksiinsa enemmän väkivaltaa (Tippett & Wolke 2015; Nowakowski-Sims 2019) ja joidenkin tutkimusten mukaan tytöt kokevat sisarusväkivaltaa poikia enemmän (Button & Gealt 2010). Myös esimerkiksi poliisin tilastoimiin sisarusväkivaltatapauksiin perustuvassa australialaisaineistossa pojat olivat huomattavasti useammin tekijöitä ja tytöt vähän useammin uhreja (Walker & Woerner 2018). Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten kokemasta sisarusväkivallasta ei ole tehty tutkimusta.

Ikää pidetään yhtenä vahvimmin sisarusväkivaltaa ennustavista tekijöistä. Erityisesti fyysinen väkivalta on yleisintä nuorempien lasten keskuudessa ja sen on tutkimuksissa havaittu olevan yleisimmillään juuri ennen murrosikää (Tucker ym. 2013, 220). Esimerkiksi Tippettin ja Wolken sisarusten välisen aggression eri muotojen yleisyyttä kartoittaneessa tutkimuksessa (2015) erot 10–12- ja 13–15-vuotiaiden vastaajien välillä näkyivät nimenomaan fyysisen väkivallan kohdalla. Nuorempi ikäryhmä sekä koki että itse käytti fyysistä väkivaltaa sisarussuhteissaan vanhempaa ikäryhmää enemmän. (Mt., 18–19.) Toisaalta sisarusten välisen väkivallan aiheuttamien vammojen määrä usein lisääntyy iän myötä eli väkivalta todennäköisesti muuttuu vakavammaksi mitä vanhemmista sisaruksista on kyse (Tucker ym. 2013, 220). Lisäksi tulee muistaa, että vaikka väkivaltaisen käyttäytymisen yleisyys vähenee iän myötä, merkittävä osuus nuorista kokee sitä vielä aikuisuudenkin kynnyksellä (Button & Gealt 2010, 137).

Sisarussuhteet, joissa on paljon vihamielisyyttä, kilpailua ja konflikteja sisältävät myös tutkimusten mukaan enemmän sisarusten välistä väkivaltaa. Konflikteja synnyttävät esimerkiksi sisarusten emotionaaliset ja materiaaliset tarpeet, etenkin jos vanhemmat eivät kykene täyttämään niitä tasapuolisesti tai lainkaan. Tarpeisiin vastaamisen lisäksi vanhempien tulisi kyetä ratkaisemaan jo syntyneet konfliktit kaikkia osapuolia tyydyttävällä tavalla. (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 150; Menesini ym. 2010, 933–934.) Tarpeiden täyttämisen ja niistä kilpailun näkökulmasta voidaan tarkastella esimerkiksi perheeseen ja taloudellisen tilanteen yhteyttä sisarusten väliseen väkivaltaan. Suurempi sisarusten lukumäärä on tutkimusten mukaan yhteydessä sekä sisarusväkivallan tekemiseen ja kokemiseen (Tippett &

Wolke 2015; Dantchev & Wolke 2019b). Toisaalta sisarusten välinen väkivalta on myös yleisempää perheissä, joissa on taloudellisia haasteita ja stressiä. Kyse on nimenomaan stressin vaikutuksesta eikä välttämättä pienituloisuudesta, sillä sisarusten välinen aggressio on joidenkin tutkimusten mukaan itse asiassa yleisempää keski- ja korkeamman tulotason perheissä. (Tippett & Wolke 2015, 21.)

Sisarusväkivaltaan yhteydessä ovat joidenkin tutkimusten mukaan myös perheen etninen ja kulttuurinen tausta sekä vanhempien koulutustaso. Esimerkiksi Tuckerin ja kumppaneiden mukaan sisarusten välinen väkivalta on yleisempää valkoisissa ja toisaalta korkeamman koulutustason omaavien vanhempien perheissä. Etnisen ja kulttuurisen taustan vaikutus voi perustua sekä perhesuhteisiin liittyviin erilaisiin normeihin ja arvoihin että väkivallalle annettujen määritelmien eroihin. Vastaavasti korkeammin koulutetut vanhemmat saattavat asettaa lapsilleen enemmän paineita esimerkiksi menestyksestä ja sitä kautta ylläpitää konflikteihin helposti johtavaa kilpailukulttuuria. Toisaalta he myös saattavat herkemmin määritellä erilaiset tilanteet väkivallaksi. (Tucker ym. 2020, 192.)

Sisarusten välinen väkivalta on vahvasti yhteydessä myös kasvatustapaan ja vanhempi-lapsisuhteeseen. Tiukempi kasvatustapa ja kuri sekä toisaalta huonot suhteet vanhempiin lisäävät väkivaltaista käyttäytymistä sisarusten välisissä suhteissa. Myönteisempi kasvatustapa (*engl. positive parenting*) puolestaan pienentää sisarusväkivallan todennäköisyyttä ja hyvät suhteet vanhempiin ovat yhteydessä vähäisempään aggressioon sisaruksia kohtaan. (Tippett & Wolke 2015, 21.)

Nowakowski-Simsin tutkimuksessa väkivaltaa sisaruksiinsa kohdistavien nuorten kohdalla esille nousivat kotioloihin liittyvät vakavammat ongelmat, joihin sisältyi vanhempien välisten konfliktien lisäksi myös vanhemman päihteiden käyttöä, mielenterveysongelmia ja vankeustuomioita (2019, 137). Myös vanhempiensa taholta väkivaltaa kokeneet ja vanhempien välistä väkivaltaa kotona todistaneet nuoret raportoivat kokeneensa väkivaltaa sisaruksensa taholta useammin kuin ne, kenellä vastaavia kokemuksia ei ole (Button & Gealt 2010, 135). Vanhempien taholta koetulla väkivallalla voi olla myös sisarusväkivallan vakavuutta lisäävä vaikutus (Eriksen & Jensen 2009, 196). Väkivallan kasaantuminen perheisiin näkyy myös poliisin tilastoissa; australialaisaineistossa lähes kolmasosa sisarusväkivallantekijöistä oli itse joutunut perheväkivallan uhriksi viimeisen viiden vuoden aikana (Walker & Woerner 2018).

2.1.4 Sisarusväkivalta ja riskikäyttäytyminen

Sisarusten välisellä väkivallalla on tutkimuskirjallisuuden mukaan merkittäviä seurauksia sekä väkivallan käyttäjille että sen uhreille. Käytän tässä alaluvussa termiä seuraus siitäkin huolimatta, että erityisesti nuoria tarkasteltaessa on hyvin vaikeaa määritellä eri tekijöiden välisten vaikutusten suuntaa. Kyse ei ole siis seurauksista kausaalisessa mielessä: esimerkiksi sisarusväkivaltaan tutkimusten mukaan yhteydessä olevan muun riskikäyttäytymisen kohdalla ei voida sanoa kumpi synnyttää kumpaa (Button & Gealt 2010, 137.) Usein kyse on myös toisiaan vahvistavista tekijöistä tai toimintamalleista (ks. esim. Menesini ym. 2010, 934).

Sisarusten välinen väkivalta on tutkimusten mukaan yhteydessä nuoruudessa tapahtuvaan riskikäyttäytymiseen ja mielenterveysongelmiin (Button & Gealt 2010; Tucker ym. 2015; Dantchev & Wolke 2019a). Dantchevin ja Wolken tutkimuksessa (2019a) korostui väkivallan käyttämisen yhteys muuhun antisosiaaliseen käyttäytymiseen myös sisarusväkivaltaa itse kokeneilla nuorilla. Sen sijaan pelkästään väkivallan tekijäksi itsensä määritelleiden nuorten kohdalla esille nousi kasvanut riski huumeiden käyttöön ja rikoskäyttäytymiseen. (Mt., 27.) Buttonin ja Gealtin tutkimuksessa kaikenlaisen sisarusväkivallan kokeminen oli puolestaan yhteydessä päihteiden väärinkäyttöön, rikos- ja muuhun aggressiivisen käyttäytymiseen, mutta erityisesti fyysisen väkivallan kokeminen lisäsi riskikertoimia (2010, 136).

Tucker ja kumppanit käsittelevät tutkimuksessaan (2015) sisarusväkivallan seurauksienkin kannalta keskeistä kysymystä aggression luonteesta. Heidän mukaansa proaktiivisempi aggressio lisäsi riskiä päihteiden ongelmakäyttöön ja reaktiivinen aggressio puolestaan oli yhteydessä masennukseen. Molemmilla aggression muodoilla oli kuitenkin yhteys myös rikoskäyttäytymiseen. (Mt., 981.)

Sisarusten välisellä väkivallalla on vahva yhteys muissa vertaissuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan, esimerkiksi koulukiusaamiseen. Sisarussuhteissaan väkivaltaa käyttävät ja kokevat nuoret toimivat samoin myös vertaissuhteissaan; uhrikokemukset kotona ovat yhteydessä uhrikokemuksiin koulussa ja väkivaltaa kotonaan käyttävät nuoret käyttävät sitä todennäköisemmin myös koulussa. (Menesini ym. 2010, 934; Tippett & Wolke 2015, 21–22.) Lisäksi aiemmin mainitussa Dantchevin ja Wolken tutkimuksessa sekä sisarus- että muissa vertaissuhteissa käytetyn väkivallan kumulatiivinen vaikutus näkyi korkeimpana riskinä niin antisosiaalisen ja rikoskäyttäytymisen kuin huumeiden käytön kohdalla (2019a, 27).

Suuri osa sisarusväkivallan mahdollisia seurauksia tarkastelevista tutkimuksista rajoittuu nimenomaan nuoruuteen. Sisarusväkivallan kokemisella on kuitenkin havaittu olevan yhteyttä myös myöhemmin tapahtuvaan seurusteluväkivaltaan. Esimerkiksi Simonellin ja

kumppaneiden mukaan miesten kohdalla sisarusten taholta koettu väkivalta ennusti seurustelu- ja parisuhdeväkivallan kokemista ja tekemistä vanhempien taholta koettua väkivaltaa vahvemmin (2002, 116–117).

2.2 Yleinen paineteoria

Väkivallan uhriksi joutumisen yhteyttä yksilön omaan väkivaltakäyttäytymiseen on kriminologiassa tarkasteltu esimerkiksi yleisen paineteorian kontekstissa (Kivivuori ym. 2018, 161). Se toimii myös oman tutkimukseni teoreettisena viitekehyksenä.

Kriminologiassa paineteorialla voidaan viitata sekä klassiseen että yleiseen versioon. Molemmissa teorioissa yksilön rikoskäyttäytymisen nähdään johtuvan hänen negatiiviseksi kokemastaan suhteesta muihin ihmisiin ja ympäröivään yhteiskuntaan. Klassisessa paineteoriassa keskitytään nimenomaan yhteiskunnallisen tason suhteisiin. Teorian mukaan huono-osaisuuden kautta syntyvä ristiriita kulttuurisesti arvostettujen päämäärien ja niiden saavuttamisen todennäköisyyden välillä synnyttää turhautumista, joka puolestaan voi johtaa normien rikkomiseen ja rikoskäyttäytymiseen. Yleistyneessä paineteoriassa huomiota kiinnitetään enemmän myös yksilön lähiympäristöön ja hänen toimintaansa vaikuttaviin psykososiaalisiin mekanismeihin. (Kivivuori ym. 2018, 156–157.)

Yleisen paineteorian kehittäjän, yhdysvaltalaisen sosiologi Robert Agnew'n mukaan klassisessa paineteoriassa painotettu ristiriita tavoiteltujen päämäärien ja niiden saavuttamisen todennäköisyyden välillä voi olla yksi turhautumista eli painetta aiheuttava tekijä. Hänen mukaansa turhautumista aiheuttaa kuitenkin todennäköisemmin odotusten ja konkreettisten saavutusten välinen ristiriita. Lisäksi hän nostaa omassa teoriassaan esille myös kaksi muuta mahdollisesti rikoskäyttäytymiseen johtavaa paineen lähdeä. Ensimmäinen niistä on jonkin itselle tärkeänä pidetyn asian menettäminen tai menettämisen pelko, jolloin rikoskäyttäytymisen kautta voidaan pyrkiä estämään menetys, saamaan menetetty asia takaisin tai korvaamaan se. Omalla toiminnalla voidaan myös pyrkiä kostamaan koettu menetys ja se voi toimia selviytymiskeinona menetyksestä aiheutuneen surun suhteen. (Agnew 1992, 51–53, 57–58.)

Sisarusväkivallan uhriksi joutumisen ja sillä mahdollisesti olevien seurausten näkökulmasta paineteorian keskeisin anti liittyy kuitenkin ajatukseen ns. kielteisten ärsykkeiden kokemisesta ja niiden yhteydestä normien rikkomiseen. Esimerkkeinä kielteisistä ärsykkeistä, jotka voivat johtaa rikoskäyttäytymiseen toimivat Agnew'n mukaan mm. lapsuudessa koettu väkivalta tai kaltoinkohtelu, fyysinen kuritus, negatiiviseksi koetut suhteet omiin vanhempiin tai

ikätovereihin ja laajemminkin rikoksen uhriksi joutuminen. Rikoskäyttäytymisellä voidaan pyrkiä pakenemaan ja välttämään näitä kuormittavaksi koettuja tilanteita, mutta se voi lisäksi toimia paitsi selviytymiskeinona myös tavoitellun muutoksen tai koston välineenä. (Agnew 1992, 58; Agnew 2013, 655.)

Paineteorioiden kritiikki liittyy pitkälti kysymykseen siitä, miksi vain osa erilaisia painetekijöitä elämässään kohtaavista ihmisistä päätyy tekemään rikoksia. Agnew'n mukaan rikoskäyttäytyminen on kuitenkin vain yksi tapa käsitellä koettua painetta ja erilaisista selviytymismekanismeista vain osa sisältää minkäänlaista normien rikkomista. (Agnew 2013, 657.) Koetun paineen ja rikoskäyttäytymisen yhteyttä tarkasteltaessa tulee huomioida ennen kaikkea yksilön oma kokemus tapahtuneen merkittävydestä ja toisaalta epäoikeudenmukaisuudesta. Mitä merkittävämpi ja epäoikeudenmukaisempi tapahtuma on, sitä todennäköisemmin se saa aikaan vihan ja suuttumuksen tunteita, jotka ovat puolestaan vahvasti yhteydessä rikoskäyttäytymisen valintaan selviytymiskeinoksi. (Mt., 655–656.)

Selviytymiskeinon valintaan vaikuttavat kuitenkin myös yksilölliset ominaisuudet ja resurssit sekä sosiaalinen ympäristö. Yksilötasolla rikoskäyttäytymiselle altistavia tekijöitä voivat olla esimerkiksi heikko itsekontrolli ja negatiivinen tunne-elämä. Toisaalta sosiaaliset suhteet ja tukiverkostot vaikuttavat siihen, millaiset selviytymiskeinot näyttäytyvät eri tilanteissa hyväksyttävänä, mielekkäinä tai edes mahdollisina. (Agnew 1992, 72; Agnew 2013, 657.) Esimerkiksi sukupuolierot rikoskäyttäytymisen suhteen selittyvät paineteorian mukaan sekä yksilö- että sosiaalisen tason tekijöillä. Tyttöjen kohdalla normien rikkomisessa on kyse useammin vihan tunteiden sisäisestä käsittelystä ja itseen kohdistuvasta riskikäyttäytymisestä, esimerkiksi päihteiden käytöstä. Pojilla vihaan liittyvät muut tunteet johtavat useammin myös ulospäin suuntautuvaan aggressioon. Toisaalta tytöillä voi myös useammin olla poikia vahvempia sosiaalisia ja emotionaalisia verkostoja, jotka tukevat laillisten selviytymiskeinojen valintaa. (Broidy & Agnew 1997, 283–284.)

Paineteorian avulla voidaan omasta mielestäni tarkastella sekä sisarusväkivallan uhriksi joutumista että näiden uhrikokemusten yhteyttä yksilön omaan väkivaltakäyttäytymiseen. Aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa havaituista, sisarusväkivallalle altistavista tekijöistä useat vastaavat Agnew'n esittämiä painetekijöitä. Myös paineteoriaa hyödyntäneissä tutkimuksissa on havaittu, että perheeseen liittyvä paine tai ärsyke johtaa useimmin nimenomaan perheen sisäiseen väkivaltaan (ks. esim. Felson ym. 2012). Väkivaltainen käyttäytyminen sisarusta kohtaan voikin toimia keinona, jolla pyritään hallitsemaan hankalaa sisarussuhdetta, jota vaikea

lapsuus ja muut perheen sisäiset ongelmat entisestään pahentavat (Nowakowski-Sims 2019, 128).

Paineteorian näkökulmasta sisarusväkivallan uhriksi joutuminen voi muun väkivallan uhriksi joutumisen tavoin myös itsessään olla merkittävä kielteinen ärsyke. Tällöin osa sisarusväkivaltaa kokeneista lapsista ja nuorista päätyy selviytymiskeinonaan itse käyttämään väkivaltaa. Paineteorian perusteella väkivaltaa päätyvät käyttämään todennäköisimmin esimerkiksi ne nuoret, jotka ovat muutenkin alttiita rikkomaan normeja ja jotka eivät saa kaipaamaansa tukea lähipiiristään ja vanhempiensa taholta. On myös mahdollista, että tytöt ja pojat käsittelevät kokemaansa sisarusväkivaltaa eri tavoin. Oman väkivaltakäyttäytymisen tarkastelussa tulee huomioida myös yllä mainittu näkökulma perheeseen liittyvän paineen yhteydestä nimenomaan perheen sisäiseen väkivaltaan. Kysymys siitä, onko perheenjäsenten taholta koettu väkivalta yhteydessä myös perheen ulkopuolisiin henkilöihin kohdistettuun väkivaltaan onkin oman tutkimukseni keskiössä.

2.3 Väkivallan kasaantuminen perheisiin

Kriminologisen tutkimuksen yksi keskeinen havainto on rikosten kasaantuminen paitsi yksilöille myös perheisiin (Kivivuori ym. 2018, 121). Esimerkiksi yhdysvaltalaista pitkittäisaineistoa (Pittsburgh Youth Study) hyödyntäneen tutkimuksen mukaan 12 prosenttia perheistä oli vastuussa 59 prosentista pidätyksistä (Farrington ym. 2001, 586). Tutkimusten mukaan erityisesti väkivaltarikollisuus kasaantuu muuta rikollisuutta vahvemmin ydinperheisiin ja myös periytyy sukupolvilta toisille vahvemmin (van de Weijer ym. 2014).

Myöskään uhrikokemukset eivät jakaannu tasaisesti yksilöiden ja eri väestöryhmien välillä. Sekä rikosten että uhrikokemusten kasaantumisen näkökulmasta on tärkeä huomata, että tekijän ja uhrin roolit ovat usein päällekkäisiä (*victim-offender overlap*) ja rikosaktiivisuus lisää tutkimusten mukaan myös omaa riskiä joutua rikoksen uhriksi. (Kivivuori ym. 2018, 124.) Toisaalta erityisesti perheisiin kasaantuvan ylisukupolvisen väkivallan kohdalla käytetään usein termiä väkivallan kierre, joka kuvaa lapsuudessa koetulla väkivallalla ja kaltoinkohtelulla olevaa yhteyttä aikuisena tehtyihin väkivaltarikoksiin (ks. esim Widom 1989).

Rikosten kasaantumista perheisiin ja toisaalta periytymistä sukupolvelta toiselle on kriminologiassa lähestytty erilaisista teoreettisista näkökulmista. Keskiössä on usein ollut erilaisten rikoskäyttäytymiselle altistavien yksilöllisten ja sosiaalisten tekijöiden periytyminen ja ennaltaehkäisy näkökulmasta korostuvat erityisesti erilaiset vanhemmuuteen liittyvät tukitoimet. (Kivivuori ym. 2018, 122.) Myös yleisellä tasolla nuorisirikollisuuden syitä

selvittävässä tutkimuksissa esille ovat nousseet mm. kasvuympäristöön liittyvät ongelmat: väkivallan kokemukset, kasvatukseen liittyvät ongelmat ja vanhempien päihteiden käyttö. Lisäksi taustalta löytyy usein laajemminkin perheiden yhteiskunnallista huono-osaisuutta ja sen mukanaan tuomia muita haasteita. (Kivivuori & Honkatukia 2006, 345.) Toisaalta lapsiuhritutkimuksissa on havaittu, että kasvuympäristöön liittyvien sosiaalisten tekijöiden yhteys lasten ja nuorten kokemaan väkivaltaan on kuitenkin myös heikentynyt viimeisten vuosikymmenten aikana (Ellonen ym. 2014, 43).

Väkivallan kasaantumista koskeva keskustelu liittyy omaan tutkimukseeni kahdella tapaa. Ensinnäkin on tärkeä huomata, että väkivallan kasaantuminen perheisiin näkyy myös perheen sisäisen väkivallan kasaantumisena. Esimerkiksi Lepistön nuorten kokemaa perheväkivaltaa käsittelevässä tutkimuksessa (2010) vanhempien välisen väkivallan todistaminen lisäsi todennäköisyyttä myös vanhemman sisaruksiin kohdistaman väkivallan todistamiselle. Yhden vanhemman väkivaltaisuus sisaruksia kohtaan myös lisäsi todennäköisyyttä toisen vanhemman väkivaltaiselle käytökselle sisaruksia kohtaan. Perheen sisäisen väkivallan todistaminen myös edelleen lisäsi lasten ja nuorten riskiä joutua itse perheväkivallan uhriksi. (Mt., 5.) Väkivallan uhrikokemusten kasaantuminen näkyy kuitenkin myös yleisemmällä tasolla esimerkiksi lapsiuhritutkimuksissa; niiden mukaan entistä pienempi osuus lapsista ja nuorista joutuu nykyään väkivallan uhriksi, mutta ne, jotka väkivaltaa kokevat, kokevat sitä yhä enemmän (Ellonen ym. 2014, 40).

Kuten luvussa 2.1 aiempaa tutkimuskirjallisuutta esitellessäni toin esille, lisää muun perheväkivallan todistaminen ja kokeminen todennäköisyyttä myös sisarusväkivallan uhriksi joutumiselle (ks. esim. Button & Gealt 2010, 135). Lisäksi sisarusväkivallan kokeminen on yhteydessä myös muissa vertaissuhteissa koettuun väkivaltaan (Menesini ym. 2010, 934; Tippett & Wolke 2015, 21–22). Tästä syystä tarkastelen omassa tutkimuksessani muiden tekijöiden ohella myös muun perhe- ja vertaissuhteissa koetun väkivallan yhteyttä sisarusväkivallan uhriksi joutumiseen. Lisäksi selvittäessäni koetun sisarusväkivallan yhteyttä nuoren omaan väkivaltakäyttäytymiseen huomioin analyysissa myös muut väkivaltakokemukset.

2.4 Tutkimuskysymykset

Tässä tutkimuksessa tarkastelen suomalaisten yhdeksäsluokkalaisten kokemaa sisarusväkivaltaa ja selvitän, onko koetulla väkivallalla yhteyttä nuoren omaan väkivaltakäyttäytymiseen. Tarkentavat kysymykset ovat muodostuneet aiemman tutkimuksen sekä paineteorian pohjalta.

Tutkimuskysymykseni ovat siis seuraavat:

- *Kuinka yleistä sisarusten taholta koettu fyysinen väkivalta on ja miten sen kokeminen jakautuu erilaisten taustatekijöiden suhteen?*
 - o *Ennustavatko nämä taustatekijät ja erityisesti muut väkivaltakokemukset sisarusväkivallan uhriksi joutumista?*
- *Onko sisarusväkivallan kokeminen yhteydessä nuoren omaan väkivaltakäyttäytymiseen?*
 - o *Onko tyttöjen ja poikien välillä eroja siinä, millainen yhteys sisaruksen taholta koetulla väkivallalla ja nuoren omalla väkivaltakäyttäytymisellä on?*

3 Aineisto ja menetelmät

Tässä luvussa esittelen tutkimusaineistoni, käyttämäni muuttujat sekä tilastolliset menetelmät. Lisäksi pohdin tutkimukseeni liittyviä eettisiä kysymyksiä sekä käyttämäni aineiston ja menetelmien luotettavuutta.

3.1 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistonani käytän Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin vuoden 2020 Nuorisorikollisuuskyselyä (NRK). Kyse on vuodesta 1995 alkaen säännöllisin väliajoin toteutetusta kyselytutkimuksesta,⁶ jonka tavoitteena on tuottaa tietoa suomalaisten 15–16-vuotiaiden nuorten rikoskäyttäytymisestä ja uhrikokemuksista. Tutkimuksen taustalla vaikuttaa havainto siitä, että nuorten rikollisuudesta vain tietty osa on ilmirikollisuutta eli viranomaistilastoihin päätyvää. Todenmukaisemman kuvan selvittämiseksi tarvitaan myös NRK:n kaltaista kyselypohjaista kokonaisrikollisuustutkimusta. (Kaakinen & Näsi 2021, 2.) Kuvaan seuraavaksi tarkemmin nimenomaan vuoden 2020 kyselyn toteuttamisen ja sisällön. Sen jälkeen kerron, miltä osin olen päätynyt rajaamaan oman aineistoni.

3.1.1 NRK 2020

Nuorisorikollisuuskysely on suunnattu suomenkielisten yläkoulujen yhdeksäsluokkalaisille. Vuoden 2020 kyselyyn osallistuneet koulut valittiin oppilaitosrekisteristä ositetun satunnaisotannan avulla niin, että myös koulujen koko ja alueellinen sijainti huomioitiin. Näiden koulujen oppilaille tarjottiin ensin perustietoa tutkimuksesta ja mm. siihen liittyvistä tietosuojakysymyksistä. Tämän jälkeen he saivat itse päättää, osallistuvatko tutkimukseen. Myös nuorten huoltajat saivat tietoa tutkimuksesta ja he saattoivat halutessaan kieltää siihen osallistumisen oman huollettavansa kohdalla. (Mt., 3.)

Varsinainen kysely toteutettiin tammi–toukokuussa 2020. Nuoret vastasivat sähköiseen kyselyyn etukäteen sovitun oppitunnin aikana. Ne vastaajat, jotka jättivät kyselyn kesken alkuvaiheessa tai jotka vastasivat kyselyyn sovitun ajankohdan ulkopuolella, jäivät tutkimuksen ulkopuolelle. Lopulta kyselyyn osallistui yhteensä 5 674 nuorta 74 eri koulusta ja lopullinen vastausprosentti oli 78 %. (Mt., 3.) Kysely toteutettiin osittain COVID-19-pandemian aikana ja 14 prosenttia vastaajista (n=774) vastasi kyselyyn kotoaan etäopetuksen aikana. Etäopetuksen ja muiden yhteiskunnallisten rajoitustoimien aikana kyselyyn vastanneet nuoret raportoivat alustavien analyysien mukaan matalampia esiintyvyyksiä rikosteoissa kyselyä edeltävänä

⁶ Aikaisemmat kyselyt on toteutettu vuosina 1995, 1996, 1998, 2001, 2004, 2008, 2012 ja 2016.

vuonna. Koronatilanne on voinut vaikuttaa nuorten rikoskäyttäytymiseen, mutta sen vaikutus rajautuu kuitenkin vain muutamaankuukauteen kyselyssä käytetyn 12 kuukauden muisteluvalin suhteen. Etäopetuksen aikana aineistosta myös karsiutui pois tietynlaisia vastaajia; poikia ja heikommin koulussa menestyviä oppilaita. Suurin osa vastaajista (86 %) kuitenkin täytti kyselyn rajoitustoimia ennen tai niiden jälkeen. (Kivivuori ym. 2021, ks. esim. Kaakinen & Näsi 2021, 4–5.)

NRK:ssa tarkastellaan sekä nuorten rikoskäyttäytymistä että uhrikokemuksia. Kysymykset koskevat mm. erilaisia vahingontekoja, varastamista ja murtautumista, väkivaltaa ja päihteisiin liittyviä tekoja. Muisteluvalit koskevat joko koko elämän tai viimeisen 12 kuukauden aikaisia tapahtumia. Rikoskäyttäytymisen osalta tarkastellaan myös sitä, ovatko teot päätyneet poliisin tietoon sekä millaisia motiiveja ja toisaalta seurauksia teoilla on ollut. Lisäksi kyselyssä kartoitetaan mm. nuorten sosiaalisia suhteita, luonteenpiirteitä ja tunne-elämää sekä rikoskäyttäytymiseen liittyviä asenteita ja mielipiteitä.

3.1.2 Aineiston rajaus

Sisarusväkivaltaa koskevassa tutkimuksessa on mielekästä tarkastella ennen kaikkea nuoria, joiden kohdalla sisarusväkivallan uhriksi joutuminen on mahdollista eli nuoria, joilla on sisaruksia. NRK:ssa sisarusväkivaltaa koskevaan kysymykseen ovat kuitenkin vastanneet myös ne nuoret, joilla ei ole sisaruksia. Lisäksi vastaajan sisarussuhteita ja niiden olemassaoloa on mitattu ainoastaan siitä näkökulmasta, asuuko hän heidän kanssaan samassa taloudessa. Sisarusten lukumäärää mittaavan muuttujan kohdalla ne vastaajat, jotka eivät joko asu sisarustensa kanssa yhdessä tai joilla ei ole lainkaan sisaruksia on luokiteltu samaan ryhmään kuuluviksi. Analyysissä tähän ryhmään kuuluvia vastaajia ei siis ole mahdollista erottaa toisistaan. Selkeyden vuoksi olen päättänyt rajaamaan oman aineistoni niin, että vastaajat, jotka joko asuvat erillään sisaruksistaan tai joilla ei ole sisaruksia lainkaan jäävät sen ulkopuolelle. Näin ollen kaikilla aineistoni nuorilla on todistettavasti vähintään yksi sisarus.

Aineiston rajaaminen jättää analyysin ulkopuolelle paitsi ilman sisaruksia kasvaneet nuoret myös ne nuoret, jotka kokevat väkivaltaa muualla asuvien sisarustensa taholta. Yhteensä kolme prosenttia näistä nuorista on kokenut sisarusväkivaltaa viimeisen vuoden aikana. Tulee kuitenkin muistaa, että tässä ryhmässä kysymykseen kieltävästi vastanneista suuri osa on todennäköisesti niitä nuoria, joilla ei ole sisaruksia lainkaan.

3.2 Analyysin toteutus

Analyysini ensimmäisessä osassa tulen kuvaamaan tarkemmin suomalaisten nuorten kokemaa sisarusväkivaltaa ja sen yleisyyttä suhteessa erilaisiin, aiemmasta tutkimuskirjallisuudesta esille nousseisiin tekijöihin. Analyysini toinen osa puolestaan tarkastelee sisaruksen taholta koetun väkivallan yhteyttä nuoren omaan väkivaltakäyttäytymiseen. Tässä osiossa kuvaan näissä analyyseissäni käyttämäni muuttujat sekä tilastolliset menetelmät.

3.2.1 Käytetyt muuttujat

Esittelen seuraavaksi analyysissä käyttämäni muuttujat ja tuon samalla esille, millä tavoin valitsemani muuttuja perustuu aiempaan tutkimukseen tai teoreettiseen viitekehykseeni. Kuvaan myös käyttämäni muuttujien muodostamisen ja niiden jakaumat aineistossani.

Sisarusväkivallan kokeminen. Sisarusväkivallan uhriksi joutumista mitataan NRK:ssa kysymällä erikseen, ovatko tietyt henkilöt käyneet fyysisesti vastaajan kimppuun viimeisen 12 kuukauden aikana. Esimerkkinä fyysisestä väkivallasta käytetään lyömistä, potkimista tai jonkin aseiden käyttöä. Sisarusväkivaltamuuttuja muodostuu vastauksista, joissa väkivallan tekijänä on ollut ”sisko tai veli”. Väkivallan kokemista eri tekijöiden taholta on tällä tavoin mitattu ainoastaan fyysisen väkivallan osalta, joten muunlainen sisarusten välinen väkivalta jää oman tutkimukseni ulkopuolelle. Yhteensä 17 prosenttia aineistoni vastaajista on kokenut sisarusväkivaltaa viimeisen vuoden aikana.

Sukupuoli. Kuten todettua, tutkimuskirjallisuus jakaantuu sen suhteen, onko sukupuolella yhteyttä sisarusväkivallan uhriksi joutumiseen. Onkin perusteltua tarkastella, löytyykö tätä yhteyttä omassa aineistossani. Sukupuolella on aiemman tutkimuksen mukaan merkitystä myös yksilön oman väkivaltakäyttäytymisen kohdalla (ks. esim. Kivivuori ym. 2018, 190–191) ja paineteoriankin mukaan eri sukupuolet saattavat reagoida erilaisiin painetta aiheuttaviin tekijöihin eri tavoin (Broidy & Agnew, 1997). Muunsukupuoliset nuoret on rajattu aineistoni ulkopuolelle liian pienen otoskoon vuoksi (alle kaksi prosenttia vastaajista). Tyttöjä ja poikia on omassa aineistossani lähes yhtä paljon; tyttöjen osuus on 50,5 ja poikien 49,5 prosenttia.

Sisarusten lukumäärä. Sisarusväkivallan uhriksi joutumisella on joissakin tutkimuksissa havaittu olevan yhteys sisarusten lukumäärään eli useamman sisaruksen perheissä todennäköisyys kokea sisarusväkivaltaa on ollut suurempi (Tippett & Wolke 2015; Dantchev & Wolke 2019b). Aineistoni rajauksessa kuvasin, kuinka NRK:ssa vastaajan sisarussuhteita ja niiden olemassaoloa on mitattu ainoastaan siitä näkökulmasta, asuuko hän heidän kanssaan samassa taloudessa. Muuttujaa muodostaessani olen siis yhdistänyt avovastaukset kysymyksiin

samassa taloudessa asuvien siskojen ja veljien lukumäärästä. Selvästi poikkeavat ja liian suuret vastaukset olen rajannut pois ja muuttujan saama suurin arvo on 23. Sen jälkeen olen uudelleen luokitellut muuttujan sen mukaan, onko hänellä yksi, kaksi vai kolme tai enemmän sisarusta. Aineistossani vastaajista yli puolella (53 %) on yksi sisarus, 28 prosentilla on kaksi sisarusta ja 19 prosentilla vähintään kolme sisarusta.

Itsekontrolli. Erityisesti yleisen paineteorian uudempien versioiden mukaan painetta ja turhautumista aiheuttavat tekijät eivät yksinään selitä sitä, miksi tietyt yksilöt päätyvät rikkomaan normeja ja käyttäytymään väkivaltaisesti. Myös teorian alkuperäisen kehittäjän Agnew'n mukaan tietyt yksilölliset ominaisuudet lisäävät alttiutta rikoskäyttäytymiselle koetun paineen alla. Näistä ominaisuuksista usein esille nostetaan esimerkiksi heikko itsekontrolli. (Agnew 2013, 656.) Erityisesti oman analyysini toisessa osiossa on siis perusteltua ottaa huomioon itsekontrollin vaikutus. Tarkastelen itsekontrollia kuitenkin myös analyysini ensimmäisessä osiossa eli sisarusväkivallan uhriksi joutumisen suhteen. Itsekontrollilla on kriminologisessa tutkimuksessa havaittu olevan yhteys myös tiettyjen rikosten uhriksi joutumiseen (Pratt ym. 2014, ks. esim. Kivivuori ym. 2018, 152), mutta oman tutkimukseni kontekstissa itsekontrolli liittyy ennen kaikkea sisarussuhteiden laatuun ja esimerkiksi konfliktialttiuteen.

NRK:ssa itsekontrollia on mitattu yhteensä 12 kysymyksellä, joissa vastaajaa pyydetään arvioimaan väittämien sopivuutta itseensä. Vastaukset asettuvat neliportaiselle Likert-asteikolle (1 = ”täysin eri mieltä”, 4 = ”täysin samaa mieltä”). Väittämät sisältävät kuvauksia mm. vastaajan riskinottoalttiudesta, seikkailunhalusta ja pitkäjänteisyydestä. Omaa itsekontrollimuuttujaani varten olen muodostanut kaikista kysymyksistä yhteisen summamuuttujan, sillä sen reliabiliteetti on hyvä (cronbachin alfa on 0.86) eikä se muutu paremmaksi kysymyksiä pois jättämällä. Summamuuttujan olen luokitellut uudelleen kaksiluokkaiseksi niin, että 1–2.50 pistettä kuvaavat hyvää itsekontrollia (vastaajista 83 prosenttia) ja 2.51–4 pistettä heikompa itsekontrollia (17 prosenttia vastaajista).

Arvio taloudellisesta tilanteesta. Aiemmissä tutkimuksissa on havaittu, että sisarusväkivalta on yleisempää perheissä, joissa koetaan taloudellisia haasteita ja stressiä (Tippett & Wolke 2015). Omassa tutkimuksessani tarkastelen nimenomaan vastaajan itse määrittelemän taloudellisen tilanteen yhteyttä sisarusväkivallan kokemiseen. Toisaalta myös myöhemmissä regressiomalleissa kokemus omasta taloustilanteesta ja sen reiluudesta toimii yhtenä vakioitavana painetekijänä vastaajan omaa väkivaltakäyttäytymistä tarkasteltaessa. Kyse on kuitenkin edelleen nuorten omista arvioista eikä varsinaisten tuloerojen tarkastelusta.

Summamuuttuja on muodostettu kahdesta kysymyksestä, joissa vastaajaa pyydetään arvioimaan ensin oman perheensä taloudellista tilannetta suhteessa muihin hänen tuntemiinsa perheisiin ja sen jälkeen itsellään käytettävissä olevan rahan määrää suhteessa muihin ikäisiinsä nuoriin. Summamuuttujan reliabiliteetti on melko hyvä (cronbachin alfa on 0.71). Molempien kysymysten vastaukset asettuvat seitsenportaiselle asteikolle (1=”paljon huonompi/vähemmän”, 7=”paljon parempi/enemmän”). Oman muuttujani olen luokitellut uudestaan kolmiluokkaiseksi. Keskimääräistä tulotasoa heikommaksi tilanteensa arvioineiden ryhmään kuuluu kaksi prosenttia ja keskimääräistä paremmaksi tilanteensa arvioineiden ryhmään 11 prosenttia vastaajista. Valtaosa vastaajista (87 %) kuuluu keskituloiseksi tilanteensa arvioineiden ryhmään.

Suhde vanhempiin. Sisarusten väkivalta on aiemman tutkimuksen perusteella yhteydessä kasvatustapaan ja laajemminkin lasten ja vanhempien väliseen suhteeseen. Tiukka kuri ja huonot suhteet vanhempiin lisäävät ja myönteisempi kasvatustyyli puolestaan vähentää todennäköisyyttä sisarusväkivallan kokemiseen. (Tippett & Wolke 2015, 21.) Toisaalta negatiiviseksi koetut suhteet omiin vanhempiin voi nähdä myös yhtenä kielteisenä, painetta aiheuttavana ärsykkeenä, joka voi johtaa normien rikkomiseen. Vanhempisuhde on siksi yksi myöhemmissä regressiomalleissani vakioitava muuttuja myös vastaajaan omaa väkivaltakäyttäytymistä tarkasteltaessa.

Vanhempisuhteen laatua on NRK:ssa mitattu yhteensä viidellä kysymyksellä, joissa vastaajaa pyydetään arvioimaan väittämien sopivuutta itseensä. Vastaukset asettuvat neliportaiselle Likert-asteikolle (1 = ”täysin eri mieltä”, 4 = täysin samaa mieltä”). Väittämien kautta tarkastellaan, missä määrin vastaaja kokee vanhempiansa ymmärtävän hänen ongelmiaan ja huoliaan, kuinka paljon hän voi uskoutua heille luottamuksellisesti asioistaan, kuinka paljon vanhemmat osoittavat hänelle rakkautta, kiintymystä, aikaa sekä huomiota ja kuinka paljon vaivaa he näkevät hänen kasvatuksensa eteen ylipäänsä. Oma vanhempisuhdetta kuvaava muuttujani on näistä väittämistä muodostettu summamuuttuja, jonka reliabiliteetti hyvä (cronbachin alfa 0.89). Alkuperäisistä muuttujista poiketen summamuuttuja on uudelleen luokiteltu kolmiluokkaiseksi yhdistämällä kaksi keskimmäistä vastausvaihtoehtoa. Erittäin läheiseksi oman vanhempisuhteensa arvioivia vastaajia aineistossani on 47 prosenttia, jollain tasolla läheiseksi suhteensa määrittelevien osuus on 50 prosenttia ja ei läheiseksi vanhempisuhteensa kokevia vastaajia on aineistossani kolme prosenttia.

Vanhemman taholta koettu väkivalta. Kotona koetulla ja todistetulla muulla väkivallalla on aiemman tutkimuksen mukaan yhteys myös sisarusten väliseen väkivaltaan (Button & Gealt

2010, 138). Lisäksi väkivallan uhriksi joutuminen on myös paineteorian mukaan merkittävä kielteinen elämäntapahtuma, joka voi johtaa myös omaan väkivaltakäyttäytymiseen. NRK:ssa ei ole erikseen kysytty kotona todistetusta väkivallasta, joten omassa tutkimuksessani tarkastelen vain vanhemman taholta koettua väkivaltaa. Olen muodostanut summamuuttujan, joka koostuu vanhemman (NRK:ssa vanhemmalla viitataan äitiin, isään, äitipuoleen tai isäpuoleen) tekemää fyysistä väkivaltaa sekä ruumiillista rankaisua koskevista kysymyksistä. Molempia väkivallan muotoja on mitattu vastaajan koko elämän sekä viimeisen vuoden ajalta. Oma summamuuttujani muodostuu vastauksista viimeisen 12 kuukauden aikana koettuun väkivaltaan. Vastaajat on jaettu kahteen ryhmään sen mukaan, ovatko he kokeneet väkivaltaa vai eivät. Yhteensä viisi prosenttia vastaajista on kokenut väkivaltaa vanhemman taholta viimeisen vuoden aikana.

Muissa vertaissuhteissa koettu väkivalta. Sisarusväkivallan kokeminen on tutkimusten mukaan yhteydessä myös muissa vertaissuhteissa väkivallan uhriksi joutumiseen, esimerkiksi koulukiusaamiskokemuksiin (Tippett & Wolke 2015, 21–22). Toisaalta sisarusten ja vanhempien taholta koetun väkivallan tavoin myös näissä suhteissa koettua väkivaltaa voidaan pitää merkittävänä kielteisenä ärsykkeenä, joka voi johtaa myös omaan väkivaltakäyttäytymiseen. Tämäkin muuttuja muodostuu kysymyksistä, joissa fyysisen väkivallan uhriksi joutumista viimeisen vuoden aikana on kartoitettu erikseen eri tekijöiden taholta. Vertaissuhteissa koettua väkivaltaa muodostavan summamuuttujan olen muodostanut vastausvaihtoehdoista ”ystävä tai kaveri”, ”nykyinen tai entinen seurustelukumppani” sekä ”joku muu tuttu nuori”. Yhteensä 15 prosenttia vastaajista on kokenut väkivaltaa muissa vertaissuhteissaan.

Vastaajan oma väkivaltakäyttäytyminen. Analyysini toisessa osiossa tarkastelen sisarusväkivallan kokemisen yhteyttä vastaajan omaan väkivaltakäyttäytymiseen. Sisaruksen taholta koettua väkivaltaa kuvaava muuttujani sisältää ainoastaan fyysisen väkivallan muotoja, joten on paitsi perusteltua, myös johdonmukaista, että myös nuoren oma väkivaltakäyttäytyminen pitää sisällään fyysisen väkivallan muotoja. Analyysissa mukana olevien uhrikokemusten tavoin väkivaltakäyttäytyminen pitää sisällään viimeisen vuoden aikana tehdyt teot. Vastaajan omaa fyysistä väkivaltakäyttäytymistä kuvaavassa summamuuttujassa mukana ovat pahoinpitely, osallistuminen tappeluun julkisella paikalla ja väkivallalla tai aseella uhkaaminen varastamistarkoituksessa. Yhteensä kahdeksan prosenttia vastaajista on itse käyttäytynyt väkivaltaisesti viimeisen 12 kuukauden aikana.

Muita NRK:ssa tarkasteltuja väkivallan muotoja ovat aseiden kanto, seksuaalinen häirintä ja ahdistelu sekä koulukiusaaminen. Olen kuitenkin päättänyt jättämään ne pois omasta analyysistäni yllä mainitsemani johdonmukaisuuden vuoksi: haluan, että väkivallan kokeminen ja tekeminen pitäisivät sisällään mahdollisimman samoja tekoja. Koulukiusaamisen kohdalla ongelma liittyy kyselylomakkeesta puuttuvaan kiusaamisen määritelmään ja onkin mielestäni todennäköistä, että tätä kysymystä koskevat vastaukset pitävät sisällään hyvin moninaisia väkivallan tekoja.

Muu väkivallan kokeminen. Analyysissäni on mukana useita eri väkivallan uhrikokemusta kuvaavia muuttujia. Tästä näkökulmasta on perusteltua vakioita vielä muun kuin perhe- tai vertaissuhteissa koetun väkivallan yhteys nuoren omaan väkivaltakäyttäytymiseen. Näin ollen olen päättänyt muodostamaan muissa suhteissa koettua väkivaltaa kuvaavan muuttujan. Kuten todettua, fyysisen väkivallan uhriksi joutumista on NRK:ssa mitattu eri tekijöiden taholta. Perheessä ja vertaissuhteissa koetun väkivallan lisäksi uhrikokemuksia on kartoitettu harrastustoiminnan ohjaajan tai valmentajan, opettajan tai muun tutun aikuisen taholta koetun väkivallan suhteen. Omassa analyysissäni muun väkivallan kokemista kuvaavaan muuttujaan sisältyvät edellä mainittujen lisäksi myös vastaukset kysymyksiin, joissa väkivallan tekijä on tuntematon (nuori tai aikuinen). Muiden uhrikokemusten tavoin kyse on viimeisen vuoden aikana koetusta väkivallasta. Yhteensä kuusi prosenttia kaikista vastaajista on kokenut väkivaltaa perheen ja muiden vertaissuhteiden ulkopuolella.

Lähipiiriin samaistuminen. Paineteorian mukaan koetun paineen ja rikoskäyttäytymisen väliseen yhteyteen vaikuttavat yksilöllisten ominaisuuksien ohella myös sosiaaliset suhteet ja tukiverkostot. Ne vaikuttavat esimerkiksi siihen, kuinka hyväksyttävänä, mielekkäänä tai mahdollisena normien rikkominen nähdään. (Agnew 1992, 72.) Toisaalta tutkimuksissa on myös havaittu, että sisaruksiin kohdistettu väkivalta ei yhtä todennäköisesti johda vertaissuhteissa ja koulussa tapahtuvaan aggressioon ja väkivaltaan, jos lapsi tai nuori kokee kuuluvansa kouluyhteisönsä (ks. esim. Valido 2020, 95). Yhteisöllisyyden kokemus ja kuuluvuuden tunne voivat siis toimia eräänlaisena suojaavana tekijänä väkivallan siirtymisessä kontekstista toiseen. Tästä syystä olen myös itse halunnut tarkastella omassa analyysissäni perhettä laajemman lähipiiriin samaistumisen tunteen vaikutusta.

NRK:ssa kysytään erikseen, kuinka vahvasti vastaajaa samaistuu eri ryhmiin tai yhteisöihin. Olen muodostanut lähipiiriin samaistumista kuvaavan summamuuttujan vastauksista perhettä, ystäväpiiriä ja kouluyhteisöä koskeviin kysymyksiin. Summamuuttujan reliabiliteetti on melko hyvä, sillä cronbachin alfa 0.75, eikä se muutu paremmaksi jättämällä jonkin kysymyksistä

pois. Alkuperäisellä asteikoilla samaistumista mitataan kymmenenportaisella asteikolla, jonka alkupäässä vastaaja ei samaistu lainkaan ja vastaavasti loppupäässä samaistuu vahvasti kyseiseen ryhmään. Olen analyysiani varten luokitellut oman muuttujani kuitenkin kolmeluokkaiseksi niin, että arvot 1–3 kuvaavat vahvaa samaistumista (63 prosenttia vastaajista), arvot 4–7 jonkin asteista samaistumista (35 prosenttia vastaajista) ja arvot 8–10 eivät minkään asteista samaistumista lähipiiriin (kaksi prosenttia vastaajista).

3.2.2 Tilastolliset menetelmät

Analyysini ensimmäisessä osassa kuvaan nuorten kokeman sisarusväkivallan jakautumista eri taustamuuttujien luokissa. Menetelmänä käytän **ristiintaulukointia**. Tarkemmin kyse on kahden kategorisen muuttujan välisen yhteyden tarkastelusta. Oman asetelmani ollessa puhtaasti kuvaileva en tarkastele yhteyden suuntaa tai puhu tässä vaiheessa selittävästä tai selitettävästä muuttujista.

Ristiintaulukoinnissa muuttujien yhteyden tilastollista merkitsevyyttä mitataan χ^2 -riippumattomuustestillä (nk. khiin neliö -testi), jolla arvioidaan todennäköisyyttä sille, että tutkittavassa aineistossa havaitut erot eri ryhmien välillä löytyvät myös väestötasolla. Testin tuloksena saatavan p-arvon ollessa alle 0.05 pidetään havaittuja eroja tilastollisesti merkitsevinä. P-arvo on kuitenkin vain tilastotieteellinen arvo, eikä se kerro mitään havaittujen erojen sisällöistä tai sisältöjen merkityksestä. Esimerkiksi suurten otoskokojen kohdalla havaitut yhteydet ovat hyvin usein tilastollisesti merkitseviä ja pienempien otoskokojen kohdalla taas eivät. (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja 2021.) Omissa ristiintaulukoiteja koskevissa taulukoissa olen raportoinut kunkin tarkasteleman yhteyden p-arvon.

Varsinaisena tilastollisena menetelmänäni toimii **binäärinen logistinen regressioanalyysi**. Kyse on menetelmästä, jonka avulla tarkastellaan esimerkiksi tietyn tapahtuman tai tiettyyn luokkaan kuulumisen todennäköisyyttä. Oman tutkimukseni kontekstissa kyse ei ole yhteyden suunnan tarkastelusta kausaalisuuden näkökulmasta. Tulosten perusteella voidaan kertoa vain, ovatko mallissa mukana olleet selittävät muuttujat yhteydessä tähän todennäköisyyteen ja kuinka vahva tämä yhteys mahdollisesti on. Lisäksi omat regressiomallini ovat monimuuttujamalleja, joissa kunkin selitettävän muuttujan yhteyden kohdalla on huomioitu myös muut mallissa mukana olevat muuttujat. (Kaakinen & Ellonen 2021.) Kyse ei siis enää ole ristiintaulukoinnin kaltaisesta kahden muuttujan välisen yhteyden tarkastelusta. Binääri-etuliite puolestaan korostaa sitä, että logistisessa regressioanalyysissä selitettävän muuttujan tulee aina olla kaksiluokkainen (Jokivuori & Hietala 2007, 56). Myös omissa

regressiomalleissani selitettävät muuttujat eli sisarusväkivallan kokeminen sekä vastaajan oma väkivaltakäyttäytyminen on molemmat koodattu kaksiluokkaisiksi.

Logistisessa regressioanalyysissäni ennustetaan aina selitettävän muuttujan suuremman arvon saavaan luokkaan kuulumista (Jokivuori & Hietala 2007, 58). Oman analyysini ensimmäisessä osiossa ennustetaan sisarusväkivallan uhriksi joutumisen todennäköisyyttä. Sisarusväkivallan uhriksi joutumista kuvaava muuttuja on koodattu niin, että se saa arvon nolla, jos vastaaja ei ole kokenut sisarusväkivaltaa ja arvon yksi, jos hän on kokenut sisarusväkivaltaa. Vastaava luokittelu on tehty myös analyysini toisessa osiossa ennustettavan vastaajan oman väkivaltakäyttäytymisen kohdalla.

Myös mallissa mukana olevat selittävät muuttujat on luokiteltu niin, että jokin muuttujan arvoista asettuu vertailutasoksi, johon muita saman muuttujan luokkia verrataan. Käytännössä tulosten avulla verrataan sitä, miten selittävän muuttujan yhden luokan muutos vaikuttaa todennäköisyyteen kuulua selittävän muuttujan suuremman arvon saavan luokkaan. (Mt., 58, 63.) Logistisesta regressioanalyysistä tuloksena saatavien vetosuhteiden (engl. odds ratio) kohdalla ei kuitenkaan voida puhua puhtaasti todennäköisyyksien suhteesta. Kullekin havainnolle eli muuttujan arvolle on ensin laskettu veto, joka kuvaa tapahtuman todennäköisyyttä suhteessa sen tapahtumatta jäämisen todennäköisyyteen. Vetosuhde puolestaan kertoo näiden vetojen välisestä suhteesta eli siitä, miten ennustettavan tapahtuman veto muuttuu selittävän muuttujan arvojen välillä. (Jokivuori & Hietala 2007, 71; Kaakinen & Ellonen 2021).

Vertailuryhmänä toimiva muuttujan luokka saa aina arvon 1 ja selvyden vuoksi olen merkinnyt sen myös omiin taulukoihini. Yhtä suurempi vetosuhde kertoo vedon kasvavan selittävän muuttujan yhden luokan muutoksen myötä ja vastaavasti yhtä pienempi vetosuhde kertoo vedon pienenemisestä. Vaikka vetosuhteissa ei ole kyse todennäköisyyksien suhteesta, kertoo yhtä suurempi todennäköisyys myös jossain määrin kasvavasta tapahtuman todennäköisyydestä ja pienempi vetosuhde vastaavasti tapahtuman todennäköisyyden pienenemisestä. (Kaakinen & Ellonen 2021.) Omia tuloksiani raportoidessani puhun kuitenkin vetosuhteista ja suhteellisesta riskistä kuulua selitettävän muuttujan suurempiarvoiseen luokkaan (ks. myös Jokivuori & Hietala 2007, 71).

Logistisen regressioanalyysin etuihin kuuluu sen joustavuus selittävien muuttujien mitta-asteikon suhteen (Jokivuori & Hietala 2007, 56). Omassa analyysissäni olen kuitenkin päätenyt luokittelemaan kaikki muuttujani kategorisiksi muuttujiksi tulosten tulkinnan selkiyttämiseksi.

Joustavuudestaan huolimatta myös logistinen regressioanalyysi kuitenkin olettaa, että selittävien muuttujien välillä ei ole erittäin voimakkaita yhteyksiä (Kaakinen & Ellonen 2021).

Logistisen regressiomallin toimivuutta arvioitaessa saatetaan raportoida ns. näennäisselitysaste, sillä selitettävän muuttujan kaksiluokkaisuus estää lineaarisissa regressiomalleissa usein raportoidun varsinaisen selitysasteen laskemisen. Näennäisselitysasteella ei nimensä mukaisesti voida samalla tavoin kuvata logistisen regressiomallin selitysvoimaa ja selitysasteiden raportointiin tuleekin suhtautua varauksella. Omassa tutkimuksessani olen päätenyt lisäämään näennäisselitysasteen (Nagelkerke R^2) kunkin regressiomallin osalta niitä koskeviin taulukoihin. Nagelkerken ilmaisema arvo sijoittuu asteikolle 0–1, arvon 1 kuvatessa täysin oikein luokiteltuja havaintoja. (Jokivuori & Hietala 2007, 67–68). En kuitenkaan muutoin kommentoi raportointiani selitysasteita tai tee niistä tulkintoja. Regressiomalleja kuvaavissa taulukoissa raportoin lisäksi ristiintaulukoinnin tavoin vetosuhteiden saamat tilastollisesti merkitsevät p-arvot. Sen lisäksi raportoin myös vetosuhteiden 95 % luottamusvälit. Niiden perusteella voidaan arvioida vetosuhteen vaihteluväliä aineistoa edustavassa perusjoukossa ja suuremmat vaihteluvälit viittaavatkin tulosten heikompaan yleistettävyyteen. (Mt., 62.)

Kaikki analyysit teen IBM SPSS Statistics -ohjelman versiolla 27.

3.3 Tutkimusetiikka

Tutkimusaiheeni eli uhrikokemukset ja väkivaltakäyttäytyminen ovat lähtökohtaisesti arkaluonteista tietoa ja sen lisäksi omassa tutkimuksessani tarkastelun kohteena ovat alaikäiset nuoret. Kuten johdantoluvussakin totesin, on lasten ja nuorten tekemä ja kokema väkivalta paitsi hyvin ajankohtainen myös tunteita herättävä aihe. Koenkin, että tutkimusetiikan jatkuva pohtiminen ja noudattaminen läpi tutkimusprosessin on oman tutkimukseni kohdalla erityisen tärkeää. Tuon seuraavaksi esille omaa eettistä pohdintaani liittyen tutkimukseni kohteena olevien nuorten yksityisyyteen sekä laajemminkin tutkimusaiheeni valintaan.

Tutkimuksen kohteenani ovat NRK:hon vastanneet yhdeksäsluokkalaiset nuoret. Aineiston keräämisen osalta eettisestä toiminnasta on vastannut kyselyn toteuttanut Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti ja aineiston kuvaamisen yhteydessä (luku 3.1) olen kertonut tarkemmin mm. tutkittavien informoinnista ja suostumuksen hankinnasta. Tutkimusta on myös arvioitu ennakkoon Helsingin yliopiston ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin toimikunnan toimesta ja sen katsottiin tuolloin täyttävän eettisesti hyväksyttävän tutkimuksen kriteerit (Kaakinen & Näsi 2021, 3). Kerättyä aineistoa luovutetaan eteenpäin vain

tutkimuskäyttöön ja sitä varten anotaan erikseen lupa. Luvan saaneena aineiston käyttäjänä olen sitoutunut sen tietoturvalliseen säilyttämiseen ja sen tuhoamiseen tutkimukseni valmistuttua. Tutkimukseen osallistuneiden nuorten yksityisyyden suojaamisen vuoksi luovutetusta aineistosta on kuitenkin myös poistettu kaikki henkilö- ja tunnistetiedot. Aineiston perusteella vastauksia ei siis voida yhdistää esimerkiksi edes tietyn koulun opiskelijoihin.

Tutkimusaiheeni valinnan taustalla on ajatus siitä, että minkäänlaiseen väkivaltaan ei voida puuttua, mikäli sitä ei tunnisteta riittävän hyvin. Lasten ja nuorten keskinäistä väkivaltaa koskevan tutkimustiedon lisääminen onkin yksi tapa edistää ilmiön vakavasti otettavuutta ja sen ennaltaehkäisyä. Erityisesti sisarusten välisen väkivallan kohdalla korostuu pitkään vaikuttanut ajatus väkivaltaisen käyttäytymisen jonkin asteisesta normaaliudesta sen tapahtuessa sisarussuhteessa (Khan & Rogers 2015, 439–440). Nuorten tekemän väkivallan ja sillä mahdollisesti olevien vakavienkin seurausten näkyväksi tekemisen tavoitteena ei kuitenkaan ole väkivaltaisesti käyttäytyvien nuorten leimaaminen. Lisäksi tulee muistaa, että vastuu väkivaltaan puuttumisesta ja sen ennalta ehkäisyssä on aina aikuisilla.

Tiedostan myös, että toinen tutkimukseni kannalta keskeinen näkökulma eli väkivallan kasaantuminen perheisiin voi olla väärin esitettynä leimaavaa. Kyse voi olla perheistä, joihin kasaantuu väkivallan lisäksi myös muita ongelmia ja vaikeuksia (ks. esim. Kivivuori & Honkatukia 2006, 345; Kivivuori ym. 2018, 122). Väkivallan ylisukupolvinen kierre on kuitenkin tärkeä tunnistaa, jotta siihen voidaan puuttua tehokkaasti esimerkiksi erilaisin vanhemmuutta tukevin toimin. Myöskään uhrikokemusten kasaantumisten näkökulmasta mahdollisesti tunnistetut riskitekijät esimerkiksi väkivallalle altistumisen suhteen eivät tarkoita sitä, että uhri olisi itse vastuussa kokemastaan väkivallasta (Kivivuori ym. 2018, 27).

Lopulta tutkimusaiheen eettisessä tarkastelussa tulee huomioida myös tutkimuksen tekemättä jättämisellä mahdollisesti olevat eettiset seuraukset (ks. myös Kivivuori ym. 2018, 30). Olenkin sitä mieltä, että sisarusväkivaltaa käsittelevää suomalaista tutkimusta tarvitaan lisää siihen liittyvistä eettisistä haasteista huolimatta, sillä ilman tutkimustietoa väkivaltaa kokevien ja tekevien nuorten tilanne ei parane.

3.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusetiikan pohtimisen ohella keskeinen osa tutkimusprosessia on myös tutkimuksen luotettavuuden pohdinta. Tarkastelenkin seuraavaksi lyhyesti käyttämäni aineiston ja tilastollisten menetelmien luotettavuutta. Tutkimukseni rajoituksia pohdin kuitenkin laajemmin

luvussa 5, jolloin tuon esille esimerkiksi analyysini ja sen tulosten tulkintaan liittyviä huomioita.

Nuorisorikollisuuskyselyssä yhdistyvät kaksi tärkeimpänä pidettyä kokonaisrikollisuustutkimuksen menetelmää: itse ilmoitetun rikollisuuden tutkimus ja uhritutkimus. Itse ilmoitetun rikollisuuden tutkimusmenetelmä perustuu nimettömänä vastattuihin kyselyihin, joissa ihmiset kertovat omasta rikoskäyttäytymisestään. Uhritutkimuksissa ihmisiltä taas kysytään heidän omista rikosuhrikokemuksistaan. Menetelmien luotettavuus pohjaa pitkälti vastaajien anonymiteettiin. Itse ilmoitetun rikollisuuden menetelmän kohdalla korostuu lisäksi varsin universaalina pidetty inhimillinen halu ja tarve tunnustaa omat normien vastaiset teot. Toisaalta myös metoditutkimuksissa menetelmän on arvioitu olevan sekä reliabiliteetiltaan että validiteetiltaan riittävän hyvä. (Kivivuori ym. 2018, 81–83.)

NRK:n kohdalla käytettyjen mittareiden reliabiliteettia voidaan tarkastella myös vertailemalla eri vuosina toteutettujen kyselyiden tuloksia: niiden johdonmukaisuus tukee menetelmän luotettavuutta. Tulosten luotettavuuden eli validiteetin kannalta keskeinen huomio liittyy myös kyselyn vastausprosenttiin ja -aktiivisuuteen. Vertailun vuoksi esimerkiksi vuoden 2013 lapsiuhritutkimusta koskevassa raportissa nostettiin esille kotona nähtyyn väkivaltaan liittyviä kysymyksiä koskeva vastauskato. Jopa kymmenen prosenttia vastaajista ei ollut vastannut näihin kysymyksiin. (Ellonen ym. 2014, 60.) Omassa aineistossani sisarus- ja muuta perheväkivaltaa koskevien kysymysten kohdalla puuttuvia havaintoja on vain parikymmentä.

Käyttämieni muuttujien suhteen olen kuvannut niiden muodostamisprosessin sekä keskeiset tunnusluvut luvussa 3.2.1. ja myös näin pyrkinyt lisäämään analyysini johdonmukaisuutta ja toisaalta sen toistettavuutta. Tilastollisista menetelmistä varsinaiseksi analyysimenetelmäkseni valitsemani logistisen regressioanalyysin luotettavuus perustuu ennen kaikkea sen yhteensopivuuteen tutkimusasetelmani kanssa; tarkastelemanuoret joko ovat kokeneet väkivaltaa tai eivät ja vastaavasti joko käyttäytyneet väkivaltaisesti tai eivät (ks. esim. Kaakinen & Ellonen 2021). Logistisen regressioanalyysin rajoitteista ja toimivuuden arvioinnista olen käynyt enemmän keskustelua luvussa 3.2.2.

4 Analyysi ja tulokset

Tässä luvussa esittelen tekemäni analyysin ja sen tulokset. Luku jakautuu kahteen osioon. Ensimmäisessä osassa kuvaan tarkemmin aineistoni nuorten kokemia sisarusväkivaltaa. Toisessa osiossa siirryn tarkastelemaan sisarusväkivallan kokemisen yhteyttä nuorten omaan väkivaltakäyttäytymiseen.

4.1 Nuorten kokema sisarusväkivalta

Tässä alaluvussa vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni eli kuvaan, kuinka yleistä sisaruksen taholta koettu fyysinen väkivalta on ja miten väkivallan kokeminen jakautuu erilaisten taustatekijöiden suhteen. Sen lisäksi selvitän, onko erilaisilla painetta aiheuttavilla tekijöillä yhteyttä sisarusväkivallan uhriksi joutumiseen.

4.1.1 Sisarusväkivallan kokemisen jakaantuminen

Yhteensä 17 prosenttia aineistoni nuorista on joutunut sisarusväkivallan uhriksi viimeisen vuoden aikana. Taulukkoon 1 on koottu näiden uhrikokemusten jakautuminen suhteessa vastaajan sukupuoleen, hänen kanssaan samassa taloudessa asuvien sisarusten lukumäärään, vastaajan oman itsekontrollin tasoon, hänen taloudelliseen tilanteeseensa sekä vanhempi-lapsisuhteensa läheisyyteen. Kyse on kahden muuttujan välisistä ristiintaulukoinneista eli kunkin taustamuuttujan yhteyttä sisarusväkivallan kokemiseen on tarkasteltu erikseen. χ^2 -testin perusteella kaikki tulokset ovat myös tilastollisesti merkitseviä (sisarusten lukumäärän kohdalla $p < .005$, muutoin $p < .001$).

Taulukossa 1a on esitetty sukupuolen yhteys sisarusväkivallan kokemiseen. Siitä käy ilmi, että tytöistä joka viides (20 %) on kokenut väkivaltaa sisaruksensa taholta. Poikien kohdalla osuus on pienempi, heistä 14 prosenttia on joutunut sisarusväkivallan uhriksi. Yhden sisaruksen kanssa asuvista nuorista väkivaltaa on kokenut 15 prosenttia (taulukko 1b). Sisarusväkivaltaa kokeneiden osuus kasvaa tasaisesti muutaman prosenttiyksikön verran sisarusten lukumäärän kasvaessa ensin kahteen (18 %) ja sen jälkeen kolmeen tai useampaan sisarukseen (21 %). Erot ovat siis melko pieniä, eikä tilanne myöskään muuttunut, kun luokittelua laajennettiin ja tarkasteltiin osuuksia erikseen 3–4 sisaruksen ja useamman kuin viiden sisaruksen kanssa asuvien nuorten kohdalla. Sisarusten lukumäärän kasvu ei näy suurina eroina sisarusväkivallan kokemisen kohdalla.

Taulukko 1. Sisarusväkivallan uhriksi joutuminen viimeisen 12 kk aikana eri taustatekijöiden mukaan.

		Kokenut sisarusväkivaltaa	Ei ole kokenut sisarusväkivaltaa	Yhteensä
<i>1A. Sukupuolen mukaan (N = 4 314, p < .001).</i>				
Tyttö	% (N)	20,0 % (435)	80,0 % (1743)	100,0 % (2178)
Poika	% (N)	14,2 % (304)	85,8 % (1832)	100,0 % (2136)
<i>1B. Samassa taloudessa asuvien sisarusten lukumäärän mukaan (N = 4 314, p < .005).</i>				
1 sisarus	% (N)	15,4 % (352)	84,6 % (1934)	100,0 % (2286)
2 sisarusta	% (N)	18,1 % (218)	81,9 % (987)	100,0 % (1205)
3 ≤ sisarusta	% (N)	20,5 % (169)	79,5 % (654)	100,0 % (823)
<i>1C. Oman itsekontrollin tason mukaan (N = 4 240, p < .001).</i>				
Hyvä	% (N)	16,0 % (562)	84,0 % (2957)	100,0 % (3519)
Heikko	% (N)	22,2 % (160)	77,8 % (561)	100,0 % (721)
<i>1D. Taloudellisen tilanteen arvion mukaan (N = 4 314, p < .001).</i>				
Keskimääräistä parempi	% (N)	13,2 % (60)	86,8 % (394)	100,0 % (454)
Keskituloinen	% (N)	17,2 % (649)	82,8 % (3121)	100,0 % (3770)
Keskimääräistä huonompi	% (N)	33,3 % (30)	66,7 % (60)	100,0 % (90)
<i>1E. Vanhempisuhteen mukaan (N = 4 258, p < .001)</i>				
Erittäin läheinen suhde	% (N)	12,2 % (242)	87,8 % (1749)	100,0 % (1991)
Melko läheinen suhde	% (N)	20,9 % (448)	79,1 % (1699)	100,0 % (2147)
Ei lainkaan läheinen suhde	% (N)	30,8 % (37)	69,2 % (83)	100,0 % (120)

Vastaajan oman itsekontrollin tason yhteys sisarusväkivallan kokemiseen on esitetty taulukossa 1c. Paremmat pisteet itsekontrollia mittaavasta osuudesta saaneista nuorista 16 prosenttia on joutunut sisarusväkivallan uhriksi, siinä missä heikommat itsekontrollipisteet saaneista nuorista 22 prosenttia on joutunut sisarusväkivallan uhriksi.

Nuoren arviota perheen taloudellisesta tilanteesta ja sen yhteyttä sisarusväkivallan kokemiseen on tarkasteltu taulukossa 1d. Ne nuoret, jotka ovat arvioineet taloudellisen tilanteensa keskimääräistä heikommaksi poikkeavat selvästi keskiarvosta myös

sisarusväkivallan uhriksi joutumisen suhteen; heistä 33 prosenttia on kokenut sisarusväkivaltaa viimeisen vuoden aikana. Keskimääräistä paremmaksi tulotasonsa arvioineiden nuorten kohdalla vastaava luku on 13 prosenttia.

Lopulta taulukosta 1e on luettavissa vanhempisuhteen yhteys sisarusväkivallan kokemiseen. Erittäin läheiseksi vanhempisuhteensa kokevista nuorista keskimääräistä harvempi (12 %) on joutunut sisarusväkivallan uhriksi viimeisen vuoden aikana. Uhrien osuus kasvaa tasaisesti sen mukaan, mitä etäisemmäksi vastaaja arvioi suhteensa vanhempiin. 21 prosenttia niistä nuorista, jotka arvioivat suhteensa vanhempiin jonkin verran läheiseksi on joutunut sisarusväkivallan uhriksi. Vanhempisuhteensa ei lainkaan läheiseksi määrittelevistä nuorista sisarusväkivaltaa on kokenut jopa 31 prosenttia. Tulosten perusteella voidaan todeta, että erot vanhempi-lapsisuhteen läheisyyden tasossa näkyvät merkitsevinä eroina myös sisarusväkivallan kokemisessa.

Taulukko 2. Sisarusväkivallan kokeminen suhteessa vanhemman taholta ja vertaissuhteissa koettuun väkivaltaan viimeisen 12 kk aikana ($p < .001$).

		On kokenut sisarusväkivaltaa	Ei ole kokenut sisarusväkivaltaa	Yhteensä
Kokenut väkivaltaa vanhemman taholta (N = 4 313)				
Kyllä	% (N)	45,6 % (99)	54,4 % (118)	100,0 % (217)
Ei	% (N)	15,6 % (639)	84,4 % (3 457)	100,0 % (4 096)
Kokenut väkivaltaa muissa vertaissuhteissaan (N = 4 313)				
Kyllä	% (N)	32,5 % (210)	67,5 % (437)	100,0 % (647)
Ei	% (N)	14,4 % (528)	85,6 % (3 138)	100,0 % (3 666)

Taulukossa 2 on esitetty muissa lähi- ja vertaissuhteissa koetun väkivallan yhteys sisarusväkivallan uhriksi joutumiseen viimeisen vuoden aikana. Vanhemman taholta väkivaltaa kokeneista nuorista lähes puolet (46 %) on kokenut väkivaltaa myös sisaruksensa taholta ja muissa vertaissuhteissaan väkivallan uhriksi joutuneista nuorista joka kolmas (33 %) on myös sisarusväkivallan uhreja. Aineistossa havaitut erot sisarusväkivallan uhriksi joutumisen suhteen ovat muuta lähi- ja vertaissuhdeväkivaltaa kokeneiden ja kokemattomien nuorten välillä myös tilastollisesti merkitseviä ($p < .001$).

4.1.2 Taustatekijöiden yhteys sisarusväkivallan kokemiseen

Taulukossa 3 on esitetty logistinen regressioanalyysi, jossa jatketaan edellä mainittujen tekijöiden ja sisarusväkivallan uhriksi joutumisen välisen yhteyden tarkastelua. Nyt kyse on regressiomallista, jossa mukana ovat samalla kertaa kaikki selittävät tekijät: vastaajan sukupuoli ja itsekontrollin taso, sisarusten lukumäärä, vastaajan arviot taloudellisesta tilanteestaan ja vanhempisuhteensa läheisyydestä sekä muissa lähi- ja vertaissuhteissa koettu väkivalta. Vasteena toimii sisarusväkivallan kokeminen viimeisen vuoden aikana.

Lasketun regressiomallin mukaan sukupuolen, sisarusten lukumäärän ja vanhempisuhteen yhteydet sisarusväkivallan kokemiseen säilyvät melko samankaltaisina, kuin aiemmin tarkastelluissa ristiintaulukoinneissa. Tyttöjen kohdalla sisarusväkivallan uhriksi joutumisen vetosuhde on yli 1.6-kertainen verrattuna poikiin ($p < .001$). Sisarusten lukumäärän kohdalla on kyse useamman sisaruksen kanssa samassa taloudessa asuvien nuorten riskistä joutua sisarusväkivallan uhriksi verrattuna vain yhden sisaruksen kanssa asuviin nuoriin. Kahden sisaruksen kanssa asuvien vastaajien kohdalla vetosuhde on 1.2-kertainen ($p < .05$) ja kolmen tai useamman sisaruksen kohdalla noin 1.4-kertainen ($p < .005$). Vanhempisuhteen kohdalla jonkin verran läheiseksi suhteensa määrittelevien nuorten vetosuhde kokea väkivaltaa sisarussuhteessaan on yli puolitoistakertainen verrattuna erittäin läheiseksi suhteensa kokeviin nuoriin ($p < .001$) ja ei lainkaan läheiseksi vanhempisuhteensa kokevien nuorten kohdalla vastaava suhdeluku on 1.88 ($p < .05$).

Mallissa mukana olevista selittävästä muuttujista ainoastaan vastaajan itsekontrollin tasolla ei ole yhteyttä sisarusväkivallan uhriksi joutumiseen. Vastaajan taloudellista tilannetta koskevalla arviolla sen sijaan on yhteys sisarusväkivallan kokemiseen myös regressiomallin mukaan, mutta se koskee ainoastaan keskimääräistä tulotaso huonommaksi tilanteensa arvioineita nuoria. Heidän kohdallaan vetosuhde joutua sisarusväkivallan uhriksi on yli kaksinkertainen ($p < .05$) verrattuna keskimääräistä paremmaksi tilanteensa arvioineisiin nuoriin. Keskituloiseksi itsensä ja perheensä arvioineiden nuorten kohdalla yhteys ei sen sijaan ole tilastollisesti merkitsevä.

Regressiomallissa vahvimmit selittäjiksi nousevat kuitenkin muissa lähi- ja vertaissuhteissa koettu väkivalta. Vanhemman taholta väkivaltaa kokeneiden nuorten kohdalla vetosuhde kokea väkivaltaa myös sisaruksen taholta on yli kolminkertainen ($p < .001$) ja muissa vertaissuhteissa väkivallan uhriksi joutuneiden nuorten kohdalla sisarusväkivallan uhriksi joutumisen riskiä kuvaava suhdeluku on 2.54 ($p < .001$) verrattuna näissä suhteissa väkivaltaa kokemattomiin nuoriin.

Taulukko 3. Logistinen regressiomalli eri tekijöiden yhteydestä sisarusväkivallan uhriksi joutumiseen viimeisen 12 kk aikana niillä nuorilla, joilla on sisarusia.

*** = $p < .001$, ** = $p < .005$, * = $p < .05$, $N = 4\ 239$

Selittävät muuttujat		OR	95 % luottamusvälit
Sukupuoli			
	<i>Poika</i>	1.00	
	<i>Tyttö</i>	1.67***	1.40–1.98
Sisarusten lukumäärä			
	<i>1 sisarus</i>	1.00	
	<i>2 sisarusta</i>	1.23*	1.01–1.49
	<i>3 ≤ sisarusta</i>	1.39**	1.12–1.73
Itsekontrolli			
	<i>Hyvä</i>	1.00	
	<i>Heikko</i>	1.18	0.95–1.47
Arvio taloudellisesta tilanteesta			
	<i>Keskitasoa parempi</i>	1.00	
	<i>Keskituloinen</i>	1.23	0.91–1.66
	<i>Keskitasoa huonompi</i>	2.07*	1.19–3.60
Suhde vanhempiin			
	<i>Erittäin läheinen</i>	1.00	
	<i>Jonkin verran läheinen</i>	1.61***	1.35–1.93
	<i>Ei lainkaan läheinen</i>	1.88*	1.20–2.95
Kokenut väkivaltaa vanhemman taholta			
	<i>Ei</i>	1.00	
	<i>Kyllä</i>	3.18***	2.35–4.29
Kokenut väkivaltaa muissa vertaissuhteissaan			
	<i>Ei</i>	1.00	
	<i>Kyllä</i>	2.54***	2.06–3.13

0 = ei ole kokenut sisarusväkivaltaa, 1 = on kokenut sisarusväkivaltaa

Nagelkerke $R^2 = 0.10$

4.2 Sisarusväkivallan kokeminen ja oma väkivaltakäyttäytyminen

Tässä aluvussa vastaan toiseen tutkimuskysymykseen eli selvitän, onko sisarusväkivallan kokemisella yhteyttä vastaajan omaan väkivaltakäyttäytymiseen. Lisäksi tarkastelen tuota yhteyttä erikseen tyttöjen ja poikien kohdalla.

Taulukossa 4 on esitetty nuorten väkivaltakäyttäytymisen jakautuminen aineistossa suhteessa sisarusväkivallan uhriksi joutumiseen viimeisen vuoden ajalta. 12 prosenttia niistä nuorista, jotka ovat kokeneet sisarusväkivaltaa on myös itse käyttäytynyt väkivaltaisesti. Sisarusväkivaltaa kokemattomien nuorten kohdalla vastaava luku on seitsemän prosenttia. Aineistossa havaitut erot näiden ryhmien välillä ovat myös tilastollisesti merkitseviä ($p < .001$).

Taulukko 4. Oma fyysisen väkivallan käyttö suhteessa sisarusväkivallan kokemiseen viimeisen 12 kk aikana niillä nuorilla, joilla on sisaruksia.

$p < .001$, $N = 4\ 314$

		Käyttänyt fyysistä väkivaltaa	Ei ole käyttänyt fyysistä väkivaltaa	Yhteensä
Kokenut sisarusväkivaltaa	% (N)	12,2 % (90)	87,8 % (649)	100 % (739)
Ei ole kokenut sisarusväkivaltaa	% (N)	6,9 % (245)	93,1 % (3 330)	100 % (3 575)
Yhteensä	% (N)	7,8 % (335)	92,2 % (3 979)	100 % (4 314)

Taulukossa 5 on esitetty logistinen regressioanalyysi, jossa tarkastellaan sisarusväkivallan kokemisen yhteyttä vastaajan omaan väkivaltakäyttäytymiseen viimeisen 12 kuukauden aikana. Vasteena toimii fyysinen väkivalta (pahoinpitely, tappeluun osallistuminen ja väkivallalla uhkaaminen). Analyysissä on vakioitu vastaajan sukupuoli ja itsekontrollin taso, sisarusten lukumäärä, arvio taloudellisesta tilanteesta, vanhemman taholta koettu väkivalta sekä vastaajan vanhempi-suhteen läheisyys, perheen ulkopuoliset väkivaltakokemukset sekä lähipiiriin samaistuminen.

Sisarusväkivallan uhriksi joutumisella ei ole lasketun regressiomallin mukaan yhteyttä vastaajan omaan väkivaltakäyttäytymiseen. Myöskään vanhemman taholta koettu väkivalta ei ole siihen yhteydessä. Sen sijaan perheen ulkopuoliset uhrikokemukset nousevat regressiomallissa vahvimmit selittäjiksi. Muissa vertaissuhteissaan väkivaltaa kokeneiden nuorten vetosuhde käyttää itse fyysistä väkivaltaa on yli nelinkertainen ($p < .001$) verrattuna väkivaltaa kokemattomiin nuoriin ja muulta taholta koetun väkivallan kohdalla vastaava suhdeluku on 5.56 ($p < .001$).

Muita väkivaltakäyttäytymiseen yhteydessä olevia tekijöitä ovat vastaajan sukupuoli ja itsekontrolli. Poikien kohdalla vetosuhde käyttää fyysistä väkivaltaa on yli 3.3-kertainen tyttöihin verrattuna ($p < .001$) ja huonommat itsekontrollipisteet saaneilla vastaajilla vastaava suhdeluku on 2.58 ($p < .001$) verrattuna hyvät pisteet saaneisiin vastaajiin. Myös vastaajan vanhempi-suhte on yhteydessä väkivallan käyttämiseen niin, että ei lainkaan läheiseksi suhteensa määrittelevien vastaajien vetosuhde käyttää väkivaltaa on 3.6-kertainen ($p < .001$) verrattuna erittäin läheiseksi suhteensa määritteleviin vastaajiin. Toisaalta myös laajemmin lähipiiriinsä samaistumattomien nuorten vetosuhde väkivallan käyttämiseen on 2.3-kertainen

Taulukko 5. Logistinen regressio sisarusväkivallan kokemisen yhteydestä omaan fyysiseen väkivallan käyttöön viimeisen 12 kk aikana niillä nuorilla, joilla on sisarusia.

*** = $p < .001$, ** = $p < .005$, * = $p < .05$, $N = 4\ 185$

Selittävät muuttujat		OR	95 % luottamusvälit
Kokenut sisarusväkivaltaa			
	<i>Ei</i>	1.00	
	<i>Kyllä</i>	1.19	0.85–1.65
Sukupuoli			
	<i>Tyttö</i>	1.00	
	<i>Poika</i>	3.37***	2.48–4.58
Sisarusten lukumäärä			
	<i>1 sisarus</i>	1.00	
	<i>2 sisarusta</i>	0.97	0.72–1.32
	<i>3 ≤ sisarusta</i>	0.92	0.65–1.32
Itsekontrolli			
	<i>Hyvä</i>	1.00	
	<i>Heikko</i>	2.58***	1.96–3.40
Arvio taloudellisesta tilanteesta			
	<i>Keskitasoa parempi</i>	1.00	
	<i>Keskituloinen</i>	0.85	0.57–1.26
	<i>Keskitasoa huonompi</i>	0.79	0.34–1.79
Suhde vanhempiin			
	<i>Erittäin läheinen</i>	1.00	
	<i>Jonkin verran läheinen</i>	1.30	0.97–1.75
	<i>Ei lainkaan läheinen</i>	3.61***	2.03–6.43
Kokenut väkivaltaa vanhemman taholta			
	<i>Ei</i>	1.00	
	<i>Kyllä</i>	1.09	0.66–1.79
Kokenut väkivaltaa muissa vertaissuhteissaan			
	<i>Ei</i>	1.00	
	<i>Kyllä</i>	4.32***	3.28–5.69
Kokenut muuta väkivaltaa			
	<i>Ei</i>	1.00	
	<i>Kyllä</i>	5.56***	3.97–7.79
Samaistuu lähipiiriinsä			
	<i>Vahvasti</i>	1.00	
	<i>Jonkin verran</i>	1.38*	1.04–1.84
	<i>Hyvin vähän tai ei lainkaan</i>	2.36*	1.27–4.37

0 = ei ole käyttäytynyt väkivaltaisesti, 1 = on käyttäytynyt väkivaltaisesti
Nagelkerke $R^2 = 0.29$

($p < .05$) verrattuna lähipiiriinsä vahvasti samaistuviin nuoriin. Jonkin verran lähipiiriinsä samaistuvien nuorten kohdalla vastaava suhdeluku on 1.38 ($p < .05$).

Muista mallissa mukana olleista selittäjistä vastaajan sisarusten lukumäärällä ja taloudellista tilannetta koskevalla arviolla ei ole yhteyttä hänen omaan väkivaltakäyttämiseensä.

Taulukossa 6 on jatkettu eri selittäjien ja väkivaltakäyttäytymisen yhteyden tarkastelua sukupuolittain. Sisarusväkivalta ei nouse kummassakaan lasketussa mallissa esille vastaajan omaan väkivaltakäyttäytymiseen yhteydessä olevana tekijänä. Tyttöillä vahvimpana selittäjänä korostuu muissa vertaissuhteissa koettu väkivalta. Näissä suhteissa väkivaltaa kokeneiden tyttöjen vetosuhte käyttää väkivaltaa on jopa 6.3-kertainen ($p < .001$) verrattuna sitä kokemattomiin tyttöihin. Poikien kohdalla puolestaan korostuu muilta tahoilta koettu väkivalta: sitä kokeneiden poikien kohdalla vetosuhte käyttäytyä itse väkivaltaisesti on 6.7-kertainen ($p < .001$) verrattuna tällaista väkivaltaa kokemattomiin poikiin. Sekä tytöillä että pojilla kaikkien perheen ulkopuolisten uhrikokemusten yhteys omaan väkivaltakäyttäytymiseen on kuitenkin vahva.

Uhrikokemusten lisäksi malleista nousevat esille erot vanhempisuhteen ja lähipiiriin samaistumisen kohdalla. Vanhempisuhte on niiden mukaan yhteydessä vain poikien väkivaltakäyttäytymiseen ja ei lainkaan läheiseksi arvioineiden poikien kohdalla vetosuhte käyttää väkivaltaa on 5.5-kertainen ($p < .001$) verrattuna suhteensa läheiseksi arvioineisiin poikiin. Myös jonkin verran läheiseksi vanhempisuhteensa arvioineiden kohdalla vetosuhte on lähes puolitoistakertainen ($p < .05$). Tyttöjen kohdalla vastaavaa yhteyttä ei löydy; sen sijaan heidän kohdallaan korostuu lähipiiriin samaistuminen. Lähipiiriinsä samaistumattomien tyttöjen kohdalla vetosuhte väkivaltakäyttäytymiseen on yli viisinkertainen ($p < .05$) ja jonkin verran samaistuvien kohdalla yli kaksinkertainen ($p < .05$) verrattuna lähipiiriinsä vahvasti samaistuviin tyttöihin. Poikien kohdalla lähipiiriin samaistuminen ei ole yhteydessä väkivaltakäyttäytymiseen.

Muiden selittäjien osalta yhteydet säilyvät hyvin samankaltaisina kuin aiemmassa regressiomallissa.

**Taulukko 6. Logistinen regressio sisarusväkivallan kokemisen yhteydestä omaan fyysiseen väkivallan käyttämiseen tytöillä ja pojilla viimeisen 12 kk aikana (nuoret, joilla on sisaruksia).
*** = p < .001, ** = p < .005, * = p < .05**

Selittävät muuttujat	Tytöt (N = 2 139)		Pojat (N = 2 046)	
	OR	95 % luottamusvälit	OR	95 % luottamusvälit
Kokenut sisarusväkivaltaa				
<i>Ei</i>	1.00		1.00	
<i>Kyllä</i>	1.42	0.81–2.49	1.08	0.71–1.64
Sisarusten lukumäärä				
<i>1 sisarus</i>	1.00		1.00	
<i>2 sisarusta</i>	0.78	0.41–1.48	1.05	0.74–1.49
<i>3 ≤ sisarusta</i>	1.11	0.57–2.16	0.86	0.56–1.32
Itsekontrolli				
<i>Hyvä</i>	1.00		1.00	
<i>Heikko</i>	2.21*	1.24–3.94	2.62***	1.91–3.61
Arvio taloudellisesta tilanteesta				
<i>Keskitasoa parempi</i>	1.00		1.00	
<i>Keskituloinen</i>	1.10	0.41–2.98	0.79	0.51–1.22
<i>Keskitasoa huonompi</i>	0.63	0.13–2.97	1.05	0.37–2.99
Suhde vanhempiin				
<i>Erittäin läheinen</i>	1.00		1.00	
<i>Jonkin verran läheinen</i>	0.99	0.54–1.81	1.41*	1.00–1.99
<i>Ei lainkaan läheinen</i>	1.91	0.73–4.96	5.55***	2.62–11.77
Kokenut väkivaltaa vanhemman taholta				
<i>Ei</i>	1.00		1.00	
<i>Kyllä</i>	1.48	0.71–3.09	0.87	0.44–1.70
Kokenut väkivaltaa muissa vertaissuhteissaan				
<i>Ei</i>	1.00		1.00	
<i>Kyllä</i>	6.31***	3.67–10.87	4.08***	2.95–5.64
Kokenut muuta väkivaltaa				
<i>Ei</i>	1.00		1.00	
<i>Kyllä</i>	3.28**	1.57–6.85	6.76***	4.57–10.00
Samaistuu lähipiiriinsä				
<i>Vahvasti</i>	1.00		1.00	
<i>Jonkin verran</i>	2.17*	1.22–3.86	1.19	0.85–1.66
<i>Hyvin vähän tai ei lainkaan</i>	5.15*	1.63–16.30	1.67	0.80–3.50

0 = ei ole käyttäytynyt väkivaltaisesti, 1 = on käyttäytynyt väkivaltaisesti
Nagelkerke R² = 0.22 (tytöt) / 0.28 (pojat)

5 Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä luvussa kertaan analyysini päätulokset ja esitän niiden pohjalta omaa pohdintaani. Tuon myös esille tutkimukseeni liittyviä rajoitteita sekä toisaalta näkemyksiäni jatkotutkimuksen tarpeesta.

5.1 Päätulokset

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni koski sisaruksen taholta koetun fyysisen väkivallan yleisyyttä ja jakautumista aineistossa suhteessa erilaisiin taustatekijöihin. Analyysin mukaan yhteensä 17 prosenttia nuorista on joutunut sisarusväkivallan uhriksi viimeisen vuoden aikana, mutta uhrikokemukset jakautuvat aineistossa epätasaisesti esimerkiksi nuoren arvioiman taloudellisen tilanteensa ja vanhempisuhteensa läheisyyden mukaan tarkasteltuna. Myös erot vastaajan oman itsekontrollin tasossa näkyvät eroina sisarusväkivallan kokemisessa ja tytöt kokevat aineistossani sisarusväkivaltaa poikia enemmän. Erityisen suuria erot ovat kuitenkin muissa lähi- ja vertaissuhteissa koetun väkivallan suhteen tarkasteltuna: lähes puolet vanhempien taholta väkivaltaa kokeneista ja kolmannes vertaissuhteissaan väkivaltaa kokeneista nuorista on kokenut myös sisarusväkivaltaa.

Tarkastelin myös regressiomallin avulla, miten erilaiset altistavat tekijät ja erityisesti muut väkivallan uhrikokemukset ovat yhteydessä sisarusväkivallan kokemiseen. Sisarusväkivallan kokemista ennustavasta mallista esille nousee ennen kaikkea uhrikokemusten kasaantuminen, sillä mallissa vahvimmit selittäjiksi nousevat sekä vanhemman taholta ja muissa vertaissuhteissa koettu väkivalta. Muita sisarusväkivallan uhriksi joutumiseen yhteydessä olevia tekijöitä ovat sukupuoli sekä arviot vanhempisuhteen läheisyydestä ja taloudellisen tilanteen huonoudesta. Myös sisarusten lukumäärällä on yhteys sisarusväkivallan kokemiseen, mutta vetosuhteet ovat melko pieniä.

Analyysini toisessa osiossa tarkastelin sisarusväkivaltaa kokeneiden nuorten omaa väkivaltakäyttäytymistä. Aineistossani sisarusväkivaltaa kokeneista nuorista suurempi osuus on myös itse käyttäytynyt väkivaltaisesti verrattuna sisarusväkivaltaa kokemattomiin nuoriin. Erot eivät kuitenkaan ole kovin suuria eikä yhteyttä löydy varsinaisessa regressiomallissa. Sisarusväkivallan uhriksi joutuminen ei siis analyysini perusteella ole yhteydessä nuoren omaan väkivaltakäyttäytymiseen. Kiinnostavaa on se, että myöskään vanhempien taholta koettu väkivalta ei lasketun mallin mukaan ole yhteydessä nuoren omaan fyysisen väkivallan käyttöön. Malleissa vahvoina selittäjinä korostuvatkin erityisesti perheen ulkopuoliset fyysisen

väkivallan kokemukset, mutta myös nuoren suhde vanhempiinsa. Myös sukupuoli ja itsekontrollin taso ovat odotusten mukaisesti vahvasti yhteydessä väkivallan käyttöön.

Lopulta viimeisissä regressiomalleissa tyttöjä ja poikia vertailtaessa voidaan todeta, että suurimmat erot väkivaltakäyttäytymistä ennustavissa tekijöissä liittyvät heidän sosiaalisen ympäristönsä ja suhteidensa rooliin. Tyttöjen kohdalla väkivaltakäyttäytymiseen on yhteydessä lähipiiriin samaistumisen taso, kun taas pojilla vastaava yhteys löytyy vanhempisuhteen kohdalta. Molemmissa malleissa korostuvat kuitenkin edelleen perheen ulkopuoliset väkivaltakokemukset: tytöillä vahvempi selittäjä on muissa vertaissuhteissa koettu väkivalta ja pojilla muissa kuin lähi- tai vertaissuhteissa koettu väkivalta.

5.2 Pohdinta

Esitän seuraavaksi omaa pohdintaa tutkimustuloksistani. Tarkastelen ensin tuloksiani aiemman tutkimuskirjallisuuden, kriminologian ja hyödyntämäni teorian näkökulmasta. Toisessa alaluvussa tuon esille laajempaa yhteiskunnallista pohdintaa tuloksistani ja niiden merkityksestä. Sen jälkeen pohdin tutkimukseni rajoitteita erityisesti tulosten tulkinnan näkökulmasta. Lopuksi nostan esille omia näkemyksiäni jatkotutkimuksen tarpeesta.

5.2.1 Tulosten suhde aiempaan tutkimukseen ja paineteoriaan

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys muodostuu paineteoriasta, jonka mukaan kielteiset ärsykkeet eli elämäntapahtumat voivat johtaa tietyissä tilanteissa ja tiettyjen yksilöiden kohdalla rikoskäyttäytymiseen (Agnew 2013, 657). Omassa tutkimuksessani olen tarkastellut paineteorian avulla sekä sisarusväkivallan uhriksi joutumista että näiden uhrikokemusten yhteyttä yksilön omaan väkivaltakäyttäytymiseen. Lisäksi olen hyödyntänyt aiempaa sisarusväkivaltaa ja siihen yhteydessä olevia riskitekijöitä tarkastelevaa tutkimuskirjallisuutta.

Analyysini ensimmäinen osio tarkasteli sisarusväkivallan yleisyyttä aineistossani suhteessa erilaisiin riskitekijöihin sekä toisaalta näiden riskitekijöiden selitysvoimaa sisarusväkivallan kokemista ennustettaessa. Fyysistä sisarusväkivaltaa on edeltävän vuoden aikana kokenut aineistossani 17 prosenttia vastaajista. Mm. muisteluvalin pituuden ja väkivallan määritelmien vaihdellessa tutkimuksesta riippuen ei lukuja ole mielekästä vertailla, mutta yleisesti on arvioitu, että ainakin joka kolmas lapsi ja nuori on kokenut sisarusväkivaltaa elämänsä aikana (ks. esim. Button & Gealt 2010, 136–137). Tulosteni perusteella on selvää, että sisarusväkivalta koskettaa huomattavaa osaa myös suomalaisista nuorista.

Aiemman tutkimuskirjallisuuden näkökulmasta ei ole yllättävää, että sisarusväkivallan uhriksi joutuminen ei omassa aineistossanikaan jakaudu tasaisesti eri taustamuuttujien mukaan

tarkasteltuna. Suurimmat erot liittyvät nimenomaan muissa lähi- ja vertaissuhteissa koettuun väkivaltaan: vanhempien ja esimerkiksi kavereiden taholta väkivaltaa kokeneiden nuorten kohdalla sisarusväkivallan kokeminen on huomattavasti väkivaltaa kokemattomia nuoria yleisempää. Myös regressiomallissa vetosuhteet näissä suhteissa väkivaltaa kokeneiden nuorten kohdalla ovat paljon suurempia. Uhrikokemusten kasaantuminen vastaa myös aiemman tutkimuksen tuloksia, joissa korostuvat paitsi vanhempien taholta koetun väkivallan merkitys, myös kotona tapahtuvien uhrikokemusten yhteys esimerkiksi koulussa tapahtuviin uhrikokemuksiin (ks. esim. Button & Gealt 2010, Menesini ym. 2010; Tippett & Wolke 2015).

Aineistossani sisarusväkivaltaan yhteydessä ovat myös sukupuoli sekä arviot omasta taloudellisesta tilanteesta ja vanhempisuhteesta. Sukupuolen suhteen aiemmissa tutkimuksissa on saatu vaihtelevia tuloksia, mutta omassa aineistossani tytöt kokevat sisarusväkivaltaa hiukan poikia enemmän ja yhteys säilyy myös regressiomallissa. Taloudellisen tilanteen kohdalla korostuu nimenomaan muita heikommaksi tilanteensa arvioineiden nuorten riski kokea sisarusväkivaltaa. Se myös vastaa aiemman tutkimuksen näkökulmaa taloudellisen stressin vaikutuksesta; kyse ei siis näidenkään vastaajien kohdalla ole välttämättä varsinaisesti pienituloisuudesta (ks. esim. Tippett & Wolke 2015, 21). Myös tulokseni vanhempisuhteen läheisyyden yhteydestä sisarusväkivallan kokemiseen sopivat aiempiin havaintoihin myönteisen kasvatustavan ja hyvän vanhempilapsisuhteen yhteydestä vähäisempään aggressioon sisarusten välillä (Tippett & Wolke 2015, 21).

Omassa aineistossani vastaajan kanssa samassa taloudessa asuvien sisarusten lukumäärän kasvu ei merkittävästi lisää sisarusväkivallan kokemisen todennäköisyyttä. Yhteys sisarusten lukumäärän ja sisarusväkivallan uhriksi joutumisen väliltä kyllä löytyy, mutta se ei nouse esille yhtä vahvasti kuin joissakin aiemmissa tutkimuksissa (Tippett & Wolke 2015, Dantchev & Wolke 2019b). Sisarusväkivallan uhriksi joutuminen ei jakaudu aineistossani tasaisesti myöskään vastaajan oman itsekontrollin tason mukaan, mutta yhteys katoaa regressiomallissa eikä tulosten perusteella voida vetää johtopäätöksiä esimerkiksi heikomman itsekontrollin ja sisarussuhteen konfliktialttiuden yhteyksistä.

Lopulta analyysini ensimmäisessä osiossa sisarusväkivallan kokemista selittävät tekijät sopivat hyvin yhteen myös paineteorian kanssa. Kuten todettua, sisarusväkivallan uhriksi joutumista ennustavassa regressiomallissa vahvimaksi selittäjäksi nousee lähi- ja vertaissuhteissa koettu väkivalta. Erityisesti vanhemman taholta koettu väkivalta, ei-läheinen vanhempisuhte ja kokemus muita heikommasta taloudellisesta tilanteesta edustavat kielteisiä

ärsykeitä, jotka todennäköisesti kuvaavat koko perheen tilannetta ja selittävät osaltaan myös siis sisarusväkivallan käyttäytymistä.

Analyysini toisen osassa keskiössä on sisarusväkivallan uhriksi joutumisen yhteys nuoren omaan väkivaltakäyttäytymiseen. Kuten todettua, aineiston jakaumia tarkasteltaessa sisarusväkivallan kokeneista nuorista suurempi osuus on itsekin käyttänyt fyysistä väkivallaa viimeisen vuoden aikana. Regressiomalleissa yhteys kuitenkin katoaa, eikä sisarusväkivallan kokeminen enää ennusta vastaajan omaa väkivaltakäyttäytymistä. Paineteoriaan pohjannut oletus sisarusväkivallan uhriksi joutumisesta merkittävänä kielteisenä ärsykkeenä, joka voi johtaa väkivallan käyttöön ei näin ollen saa tukea.

Tulosten näkökulmasta on kiinnostavaa pohtia ensinnäkin yllä esitettyä olettamusta suhteessa aiemman tutkimuskirjallisuuden havaintoon sisarusväkivallan normalisoinnista. Paineteorian mukaan rikoskäyttäytymiseen johtavan kielteisen tapahtuman tulee olla merkittävä ja epäoikeudenmukainen nimenomaan kokijan itsensä mielestä (Agnew 2013, 655–656). Voidaankin kysyä, kokevatko nuoret itse sisarusväkivallan taholta koettua väkivallan kokoluokaltaan merkittävänä ärsykkeenä? Miten tähän kokemukseen vaikuttaa sisarusväkivallan yleinen hyväksyttävyys?

Toisaalta myöskään vanhempien taholta koettu väkivalta ei ole analyysini mukaan yhteydessä nuoren omaan väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Sen sijaan perheen ulkopuolisissa suhteissa väkivallan uhriksi joutuminen selittää hyvinkin vahvasti vastaajan omaa väkivaltakäyttäytymistä. On kuitenkin huomioitava, että regressiomalleissani vasteena toiminut vastaajan oma fyysinen väkivaltakäyttäytyminen pitää sisällään pahoinpitelyn, julkisella paikalla tappeluun osallistumisen ja väkivallalla tai aseella uhkaamisen varastamistarkoituksessa. On todennäköistä, että näiden tekemuotojen tarkastelussa ulkopuolelle jäävät helposti esimerkiksi perheenjäseniin kohdistuneet väkivallan teot. Oman analyysini tuloksia voisikin selittää Felsonin ja kumppaneiden (2012) havainto perheeseen liittyvän paineen tai kielteisen ärsykkeen yhteydestä ennen kaikkea perheen sisäiseen väkivallan. Toisaalta sisarusväkivallan kokeminen on tutkimusten mukaan yhteydessä myös muuhun rikos- ja riskikäyttäytymiseen, esimerkiksi päihteiden väärinkäyttöön (Button & Gealt 2010, 136). Sisarusväkivallan erilaisista seurauksista tarvitaan edelleen lisää tutkimusta.

Muut regressiomalleissa korostuvat selittäjät kuitenkin tukevat paineteoriaa myös yksilön omaa väkivaltakäyttäytymistä selittävänä teoriana. Kuten todettua, perheen ulkopuolisten väkivaltakokemusten rooli on suuri ja väkivallan uhriksi joutumista pidetäänkin paineteorian kontekstissa tehdyissä tutkimuksissa usein kokoluokaltaan merkittävänä kielteisenä

ärsykkeenä. Lisäksi paineteorian mukaan väkivallan käyttöön päätymistä edesauttaa tilanne, jossa nuori on muutoinkin altis rikkomaan normeja ja toisaalta ei saa kaipaamaansa tukea lähipiiriltään. (Agnew 1992, 72; Agnew 2013, 657.) Näkökulma saa tukea myös omassa tutkimuksessani: rikosalttiuteen usein yhdistetty itsekontrollin taso sekä toisaalta vanhempisuhte ja lähipiiriin samaistuminen ovat regressiomallissani yhteydessä väkivallan käyttöön.

Tulosteni mukaan väkivallan käyttöön on yhteydessä myös vastaajan sukupuoli ja poikien vetosuhte käyttää fyysistä väkivaltaa on yli kolminkertainen tyttöihin verrattuna. Paineteorian mukaan tällaiset sukupuolierot normien rikkomisessa selittyvät sekä yksilöllisillä että sosiaalisilla tekijöillä. Tyttöjen kohdalla koettu paine johtaa teorian mukaan todennäköisemmin nimenomaan itseen kohdistuvaan riskikäyttäytymiseen eli esimerkiksi ylläkin mainittuun päihteiden käyttöön. Pojilla paine johtaa useammin myös ulospäin kohdistettuun aggressioon, esimerkiksi väkivallan käyttöön. (Broidy & Agnew 1997, 283–284.) Onkin todennäköistä, että myös omassa aineistossani tytöt ja pojat käsittelevät kokemaansa painetta eri tavoin.

Analyysini viimeinen osa tarkastelee nimenomaan väkivaltakäyttäytymiseen yhteydessä olevia painetekijöitä erikseen tyttöjen ja poikien kohdalla. Kuten todettua, suurimmat erot liittyvät nimenomaan heidän sosiaalisen ympäristönsä ja suhteidensa vaikutukseen. Tyttöillä väkivaltakäyttäytymiseen on yhteydessä laajemmin määritellyyn lähipiiriin samaistuminen ja pojilla vastaava yhteys löytyy vanhempisuhteen osalta. Tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että paineteoriassakin esille nostettu lähipiirin tuki rikoskäyttäytymisen todennäköisyyttä pienentävänä tekijänä liittyy erityisesti tyttöjen kohdalla perhettä laajempiin sosiaalisiin verkostoihin. Tähän liittyen on myös kiinnostavaa, että siinä missä molemmissa malleissa korostuvat edelleen kaikki perheen ulkopuoliset väkivaltakokemukset, on tyttöjen kohdalla vahvin selittäjä nimenomaan muissa vertaissuhteissa koettu väkivalta. Perheen ulkopuoliset lähisuhteet ja niiden laatu vaikuttavat siis erityisesti tytöillä väkivaltakäyttäytymiseen sekä siltä suojaavana että toisaalta sille altistavana tekijänä.

5.2.2 Väkivallan kasaantuminen

Väkivallan kasaantumisen näkökulmasta kiinnostavimmat havainnot omassa tutkimuksessani liittyvät nimenomaan perheen sisäisen väkivallan kasaantumiseen. Sisarusväkivallan uhriksi joutumista ennustavassa regressiomallissa vanhempien taholta väkivaltaa kokeneiden nuorten vetosuhte kokea sisarusväkivaltaa on yli kolminkertainen verrattuna väkivaltaa kokemattomiin nuoriin. Perheväkivallan kasaantuminen näkyy myös ristiintaulukoinneissa, joiden mukaan lähes puolet (46 %) vanhempien taholta väkivaltaa kokeneista nuorista on kokenut myös

sisarusväkivaltaa. On mielestäni huomionarvoista, että kyse on viimeisen vuoden aikaisista uhrikokemuksista.

Sisarusväkivallan kokemiseen ovat analyysini mukaan yhteydessä myös esimerkiksi vähemmän läheiset suhteet vanhempiin ja esimerkiksi kokemus taloudellisen tilanteen heikkoudesta verrattuna muihin. Tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että perheen sisäiset ongelmat ja väkivalta liittyvät vahvasti toisiinsa ja kasaantumista tapahtuu myös niiden osalta. Tähän liittyen myös yllä paineteorian kontekstissa esittämäni pohdinta perheväkivallan kokemisen yhteydestä perheväkivallan tekemiseen on kysymys, jonka tarkastelu ei valitettavasti ollut mahdollista tämän tutkimuksen puitteissa, mutta jonka empiirinen tutkiminen olisi mielestäni erittäin tärkeää myös kasaantumisen näkökulmasta. Se, että perheväkivallan kokeminen ei analyysini toisessa osiossa ole yhteydessä nuoren omaan väkivaltakäyttäytymiseen ei siis tarkoita sitä, että perhesuhteissa koetulla väkivallalla ei ole merkittäviä seurauksia näiden nuorten elämässä.

Väkivallan uhrikokemusten kasaantuminen näkyy aineistossani myös muissa vertaissuhteissa koetun väkivallan vahvana yhteytenä sisarusväkivallan kokemiseen. Kolmasosa vertaissuhteissaan väkivallan uhriksi joutuneista nuorista on joutunut myös sisarusväkivallan uhriksi ja regressiomallissakin heidän vetosuhteensa kokea sisarusväkivaltaa on 2.5-kertainen verrattuna väkivaltaa kokemattomiin nuoriin. Tutkimukseni tulosten voi katsoa laajemminkin tukevan esimerkiksi lapsiuhritutkimusten havaintoa siitä, että lasten ja nuorten väkivallan harvinaistuminen ei tarkoita sitä, että väkivaltaa kokevat lapset ja nuoret kokisivat sitä vähemmän, vaan pikemminkin päinvastoin (Ellonen ym. 2014, 40).

Vaikka perheväkivallan kasaantuminen ei tutkimuksessani heijastelekaan nuoren omaa väkivaltakäyttäytymistä, tukevat tulokseni kuitenkin muilta osin kriminologisen tutkimuksen havaintoa väkivallan tekijän ja uhrin roolien päällekkäisyydestä (*victim-offender overlap*). Nuoren omaa väkivaltakäyttäytymistä ennustavissa regressiomalleissa vahvimmit selittäjiksi nousevat nimenomaan muut väkivallan uhrikokemukset. Perheen ulkopuolella väkivaltaa kokeneiden nuorten vetosuhte käyttäytyä itse väkivaltaisesti on yli nelin- tai viisinkertainen (väkivallan tekijästä riippuen) verrattuna näiltä tahoilta väkivaltaa kokemattomiin nuoriin. Tekijän ja uhrin roolien päällekkäisyyden ohella regressiomalleista esille nousee myös aiemmin esille nostamani sosiaalisen tuen puute. Tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että väkivallan kasaantuminen on nuortenkin kohdalla yhteydessä myös muutoin hankalaan elämäntilanteeseen ja erilaisten haasteiden kasaantumiseen.

5.2.3 Yhteiskuntapoliittinen keskustelu

Oma tutkimukseni liittyy lasten ja nuorten kokemasta ja tekemästä väkivallasta käytävään laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kuten olen todennut, on aihetta koskevan tutkimustiedon lisääminen yksi tapa edistää ilmiön esille nostamista ja siihen puuttumista. Esimerkiksi sisarusväkivaltaa koskevan keskustelun vähäisyys liittyy vahvasti myös sitä koskevan tiedon ja tutkimuksen puutteeseen. Tähän liittyvät laajemminkin yhteiskunnalliset asenteet ja näkemykset väkivallasta. Oman tutkimukseni kontekstissa onkin kiinnostava pohtia myös sitä, millaisissa suhteissa tapahtuva aggressiivinen käytös määritellään väkivallaksi ja miten se vaikuttaa väkivallalla mahdollisesti olevien seurausten ja vaikutusten tunnistamiseen.

Olen tuonut useampaan kertaan esille, että sisarusväkivallan tunnistamattomuus liittyy pitkälti käsityksiin väkivallasta normaalina osana sisarussuhteita. Sisarusväkivalta on kuitenkin muun perheväkivallan tavoin usein yksityisissä tiloissa eli kotona tapahtuvaa väkivaltaa, joka voi jäädä yhteiskunnallisella tasolla osittain piiloon (Phillips ym. 2009, E11–E12). Perinteisesti perheessä tapahtuvaa väkivaltaa on Suomessakin pidetty perheiden sisäisenä ongelmana ja näin ollen myös heidän omana, yksityisenä asianaan.⁷ Tämä näkyy myös siinä, että vasta vuodesta 2011 alkaen lähisuhteissa tapahtuvat lievätkin pahoinpitelytapaukset ovat olleet yleisen syytteen alaisia (RL 21:16.2). Sisarusväkivallasta käytävä keskustelu liittyykin myös laajempaan, lähisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa koskevaan keskusteluun.

Sisarusväkivaltaa on aineistossani kokenut 17 prosenttia vastaajista. Määrä on jo itsessään merkittävä, mutta kuten jo johdannossa totesin, on sisarusväkivallan uhriksi joutuminen lisäksi kaikista nuorten uhrikokemuksista yleisin. Väkivallan ennaltaehkäisyn näkökulmasta sisarusväkivaltaa koskeva tutkimustiedon puute onkin mielestäni myös yhteiskunnallisesti merkittävä ongelma. Omien tutkimustulosteni perusteella voidaan todeta, että sisarusväkivallan kokeminen ei jakaudu tasaisesti. Tähän liittyy paitsi kaikenlaisten väkivallan uhrikokemusten kasaantuminen, myös erityisesti perheen sisäisen väkivallan ja ongelmien kasaantuminen. Yhteiskunnallisesta näkökulmasta korostuu siis paineen alla elävien perheiden ja vanhempien tukeminen. Tulokset viittaavat siihen, että kyse on ennen kaikkea vanhemmuuteen ja kasvatukseen liittyvistä haasteista, ei välttämättä suoraan perheen tulotasoon tai esimerkiksi lapsilukuun liittyvistä haasteista. Perheiden ja nuorten kanssa tehtävässä työssä tulisivin yhä laajemmin hahmottaa erilaisten haasteiden kasaantumista myös väkivallan ennaltaehkäisyn ja siihen puuttumisen näkökulmasta.

⁷ Ks. esim. Kotanen, E. (2013). *Näkymättömästä näkökulmaksi: parisuhdeväkivallan uhrit ja oikeudellisen sääntelyn muutos Suomessa*. Helsingin yliopisto: Sosiaalitieteiden laitos.

Nuorten kokeman väkivallan lisäksi myös nuorten tekemästä väkivallasta käytävään julkiseen keskusteluun tarvitaan mielestäni kokonaisvaltaisempaa ymmärrystä ilmiöstä. Omassa tutkimuksessani esille nousee vahvasti esimerkiksi tekijän ja uhrin roolien päällekkäisyys, sillä väkivallan uhrikokemukset ovat analyysini mukaan kaikista muuttujista vahvimmin yhteydessä nuoren omaan väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Tästä näkökulmasta on mielestäni tärkeä pitää mielessä myös väkivaltaisesti käyttäytyvien nuorten oman tilanteen haavoittuvuus ja siihen liittyvät riskit. Erityisen tärkeää erilaisten riskitekijöiden huomiointi on näille nuorille kohdistettujen interventiodien suunnittelussa ja toteuttamisessa. Lopulta tutkimukseni tulokset liittyen lähipiiriin samaistumisen ja väkivaltaisen käyttäytymisen väliseen yhteyteen viittaavat siihen, että perheen lisäksi myös laajemmilla tukiverkoilla on tärkeä rooli väkivallan ennaltaehkäisyssä.

5.2.4 Tutkimuksen rajoitukset

Tutkimuksen tulosten tulkinnan näkökulmasta on tärkeää tuoda esille myös tutkimuksen toteutukseen liittyviä rajoitteita. Oman tutkimukseni rajoitteet liittyvät näiltä osin pitkälti käyttämäni tutkimusaineistooni ja sen rajaamiseen liittyviin kysymyksiin. Tuonkin jo tässä vaiheessa esille omia ehdotuksiani aineistonani toimineen NRK:n kehittämisen näkökulmasta. Käsittelen jatkotutkimuksen tarpeita kuitenkin laajemmin seuraavassa alaluvussa.

Kuten olen jo aiemmin todennut, on NRK:ssa uhrikokemusten kartoittamisen ohella kysytty myös erikseen, ovatko tietyt henkilöt käyneet fyysisesti vastaajan kimppuun viimeisen vuoden aikana. Samaa ei ole tehty vastaajan oman väkivaltakäyttäytymisen mittaamisen kohdalla. Lisäksi siinä missä väkivallan uhriksi joutumisen kohdalla on huomioitu moninaisempia tekoja (kyselyssä esimerkkeinä fyysisestä väkivallasta käytetään lyömistä, potkimista tai jonkin aseiden käyttöä) kartoitetaan pahoinpitelyn tekemistä kysymällä, onko vastaaja hakannut jonkun. Oman fyysisen väkivallan tekemistä kuvaavan muuttujan muodostuessa yllä mainitusta pahoinpitelystä, julkisella paikalla tappeluun osallistumisesta sekä aseella uhkaamisesta on selvää, että fyysisen väkivallan uhriksi joutuminen ja toisaalta fyysisen väkivallan tekeminen eivät tämän tutkimuksen kontekstissa pidä sisällään samoja tekoja. Omasta mielestäni NRK:ssa tulisi mitata myös eri henkilöihin kohdistettuja fyysisen väkivallan tekoja laajemmin. Se myös mahdollistaisi paremmin esimerkiksi nuorten kokeman ja tekemän perheväkivallan tarkastelun.

NRK:ssa eri rikostekoja ja uhrikokemuksia on usein mitattu sekä koko elämän että edeltävän 12 kuukauden ajalta. Lisäksi viimeistä vuotta koskevaan muisteluväliin liittyy usein kysymys tapahtuneen toistuvuudesta; kuinka monta kertaa kyseinen teko on tapahtunut. Eri henkilöiden taholta koetusta väkivallasta kysyttäessä teon toistuvuutta ei kuitenkaan ole mitattu. Näin ollen

tässä tutkimuksessa sisarusväkivaltaa kokeneet nuoret pitävät sisällään vastaajia, jotka ovat saattaneet joutua tällaisen väkivallan uhriksi esimerkiksi vain kerran edeltävän vuoden aikana tai vastaavasti lähes päivittäin. Yksittäinen väkivallanteko voi olla yhtä vahingoittava kuin pitkään jatkuva ja toistuva väkivallan käyttö, mutta eri uhrikokemusten kasaantumisen lisäksi myös väkivallan toistuvuuden huomioiva aineisto mahdollistaisi paremmin myös väkivallalla olevien seurausten monipuolisemman tarkastelun.

Sisarusväkivaltaa tarkastelevan tutkimuksen näkökulmasta NRK:n kysymysten asettelu on osittain haastava. Kuten olen tuonut jo aiemmin esille, on vastaajan sisarussuhteita ja niiden olemassaoloa kartoitettu vain sen suhteen, asuuko hän heidän kanssaan samassa taloudessa. Olen halunnut omassa tutkimuksessani rajata sisaruksettomat nuoret tarkastelun ulkopuolelle, mutta NRK:n kohdalla se on mahdollista siis ainoastaan samassa taloudessa asuvien sisarusten suhteen. Rajaukseni jättää analyysin ulkopuolelle sisaruksensa tai sisarustensa kanssa eri osoitteessa asuvat nuoret, jotka ovat kokeneet sisarusväkivaltaa. Analyysissa mukana olevien nuortenkaan kohdalla ei kuitenkaan ole mahdollista erottaa sitä, onko hän kokenut väkivaltaa kotona vai muualla asuvan sisaruksen taholta. Sisarusten (ja sisarpuolten) olemassaoloa voisi mielestäni mitata NRK:ssa kattavammin.

Tutkimuksen rajoituksiin sisältyy myös päätökseni rajata muunsukupuoliset nuoret aineistoni ulkopuolelle pienen otoskoon vuoksi. Esimerkiksi vuoden 2019 Kouluterveyskyselyn mukaan sukupuolivähemmistöön kuuluvista nuorista viidesosa oli kokenut fyysistä väkivaltaa huoltajan taholta, siinä missä muista nuorista uhriksi oli joutunut joka kymmenes. Kyselyä koskevassa raportissa tuodaan laajemminkin esille sateenkaarinuorten väkivalta- ja kiusaamiskokemusten yleisyys verrattuna muihin nuoriin (Jokela ym. 2020, 24). Tulevaisuudessa tarvitaankin lisää ja kokonaisvaltaisempaa tutkimusta myös sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten kokemasta sisarus- ja perheväkivallasta.

Tulosten yleistettävyyden näkökulmasta rajoitukset näkyvät myös regressiomalleissa raportoiduissa luottamusväleissä. Erityisesti erikseen tytöille ja pojille lasketuissa regressiomalleissa korostuu luottamusvälien suuruus vahvimpien selittäjien kohdalla. Se viittaa tulosten heikompaan yleistettävyyteen aineistoa edustavassa perusjoukossa. Tuloksiin vaikuttaa todennäköisesti myös näiden muuttujien eri luokkiin kuuluvien nuorten määrän epätasaisuus (Jokivuori & Hietala 2007, 62–63, 72.) Esimerkiksi lähipiiriinsä samaistumattomien ja vanhempisuhteensa ei lainkaan läheiseksi arvioineiden nuorten kohdalla otoskoot ovat hyvin pieniä ja se korostuu entisestään sukupuolen mukaan lasketuissa malleissa.

Tulosten yleistettävyydenkin näkökulmasta korostuu siis aihetta koskevan jatkotutkimuksen tarve.

5.2.5 Jatkotutkimuksen tarve

Kuten johdannossa totesin, toteutettiin keväällä 2022 uusi kansalliseen lapsistrategiaan pohjaava lapsiuhritutkimus, jonka tavoitteena on nimenomaan edistää lasten oikeuksien toteutumista vahvistamalla lapsiin kohdistuvan väkivallan vastaista työtä. Tällaiselle tutkimukselle on omasta mielestäni tilausta nimenomaan lasten ja nuorten keskinäisen väkivallan paremman tunnistamisen ja torjumisenkin näkökulmasta. Lapsiuhritutkimuksen ja NRK:n kaltaisten kyselytutkimusten lisäksi tarvitaan kuitenkin myös lisää eri viranomaistilastoja hyödyntävää sekä toisaalta esimerkiksi haastatteluaineistoihin perustuvaa kvalitatiivisempaa tutkimusta.

Sisarusväkivallan näkökulmasta kaikenlainen uusi tutkimus on mielestäni tervetullutta. Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena olleen fyysisen väkivallan lisäksi olisi tärkeä tutkia esimerkiksi sisarusten taholta koettua seksuaalista tai henkistä väkivaltaa. Myös eri perhemuotojen parempi huomioiminen voisi tuoda esille uutta tietoa. Omassa tutkimuksessani keskityin (täys)sisaruksiin, mutta tulevaisuudessa olisi kiinnostavaa tutkia esimerkiksi uusperheissä tapahtuvaa väkivaltaa sekä kodin ulkopuolelle sijoitetun / sijoitettujen sisarusten välistä väkivaltaa. Sisarusväkivaltaa koskevaa tutkimusta voisi myös mielestäni kohdistaa lasten ja nuorten lisäksi myös aikuisväestöön, erityisesti nuoriin aikuisiin. Kaiken kaikkiaan tarvitaan kuitenkin lisää sekä sisarusväkivallan taustatekijöihin että sillä oleviin seurauksiin keskittyvää tutkimusta.

Laajempi jatkotutkimusta koskeva huomioni liittyy lasten ja nuorten väkivaltaa koskeviin käsityksiin. Esimerkiksi sisarusväkivallan kohdalla sen yleinen hyväksyttävyys voi johtaa siihen, että sen uhriksi joutuneet lapset ja nuoret eivät osaa määritellä kokemaansa väkivallaksi, puhumattakaan siitä, että he kertoisivat siitä vanhemmilleen tai muille aikuisille. Mielestäni tarvitaankin lisää tutkimusta myös siitä, millaisia tekoja lapset ja nuoret itse määrittelevät väkivallaksi ja miten tekojen arviointiin vaikuttaa esimerkiksi niiden tapahtuminen perhesuhteissa. Erityisesti lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen näkökulmasta on tärkeää, että myös lapset ja nuoret itse ymmärtävät tulleensa kaltoinkohdeksi ja osaavat kertoa kokemastaan eteenpäin.

Kirjallisuus

- Agnew, R. (1992). *Foundation for a General Strain Theory of Crime and Delinquency*. *Criminology* 30(1), 47–88.
- Agnew, R. (2013). *When criminal coping is likely: an extension of general strain theory*. *Deviant Behavior*, 34(8), 653–670. <https://doi.org/10.1080/01639625.2013.766529>
- Broidy, L. & Agnew, R. (1997). *Gender and crime: A general strain theory perspective*. *Journal of Research in Crime & Delinquency*, 34, 275–306.
- Button, D. M. & Gealt, R. (2010). *High risk behaviors among victims of sibling violence*. *Journal of Family Violence*, 25(2), 131–140. <https://doi.org/10.1007/s10896-009-9276-x>
- Caspi, J. (2012). *Sibling aggression: assessment and treatment*. Springer.
- Dantchev, S. & Wolke, D. (2019a). *Sibling bullying at 12 years and high-risk behavior in early adulthood: A prospective cohort study*. *Aggressive Behavior*, 45(1), 18–32. <https://doi.org/10.1002/ab.21793>
- Dantchev, S. & Wolke, D. (2019b). *Trouble in the Nest: Antecedents of Sibling Bullying Victimization and Perpetration*. *Developmental Psychology*, 55(5), 1059–1071. <https://doi.org/10.1037/dev0000700>
- Elliott, K., Fitz-Gibbon, K., & Maher, J. (2020). *Sibling violence: Understanding experiences, impacts, and the need for nuanced responses*. *The British Journal of Sociology*, 71(1), 168–182. <https://doi.org/10.1111/1468-4446.12712>
- Ellonen, N., Kääriäinen, J., Salmi, V. & Sariola H. (2008). *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta*. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71 ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 87. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Ellonen, N., Kääriäinen, J., Salmi, V. & Sariola H. (2014). *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia*. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 110. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Eriksen, S. & Jensen, V. (2009). *A Push or a Punch: Distinguishing the Severity of Sibling Violence*. *Journal of Interpersonal Violence*, 24(1), 183–208. <https://doi.org/10.1177/0886260508316298>
- Farrington, D. P., Jolliffe, D., Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M., & Kalb, L. M. (2001). *The concentration of offenders in families, and family criminality in the prediction of boys' delinquency*. *Journal of Adolescence*, 24, 579–596.
- Felson, R. B., Osgood, D.W, Homey, J. & Wiemik, C. (2012). *Having a Bad Month: General versus Specific Effects of Stress on Crime*. *Journal of Quantitative Criminology*, 28(2), 347–363.
- Jokela S., Luopa P., Hyvärinen A., Ruuska T., Martelin T. & Klemetti R. (2020). *Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointi. Kouluterveyskyselyn tuloksia 2019*. Työpaperi 38/2020. Terveys ja hyvinvoinnin laitos.
- Jokivuori, P. & Hietala, R. (2007). *Määrällisiä tarinoita. Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Kaakinen, M. & Ellonen N. (2021). *Logistinen regressio*. Teoksessa Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto (ylläpitäjä ja tuottaja). <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/> (Viitattu 11.6.2022.)
- Kaakinen, M. A. I., & Näsi, M. J. (2021). *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020*. Katsauksia 47/2021. Helsingin yliopisto: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Kettrey, H. H. & Emery, B. C. (2006). *The discourse of sibling violence*. Journal of Family Violence, 21(6), 407–416. <https://doi.org/10.1007/s10896-006-9036-0>

Khan, R., & Rogers, P. (2015). *The Normalization of Sibling Violence: Does Gender and Personal Experience of Violence Influence Perceptions of Physical Assault Against Siblings?* Journal of Interpersonal Violence, 30(3), 437–458. <https://doi.org/10.1177/0886260514535095>

Kiselica, M. S. & Morrill-Richards, M. (2007). *Sibling maltreatment: the forgotten abuse*. Journal of Counseling & Development, 85, 148–161.

Kivivuori, J. & Honkatukia, P. (2006). *Nuorten rikollisuuden ja sen kontrollin kehityssuuntia*. Teoksessa P. Honkatukia & J. Kivivuori (toim.) Nuorisoriikollisuus: määrä, syyt ja kontrolli (sivut 341–364). Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.

Kivivuori, J., Aaltonen, M., Danielsson, P., Näsi, M., & Suonpää, K. (2018). *Kriminologia: rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa*. Gaudeamus. (Luettu e-kirjana, sivunumerot voivat vaihdella.)

Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. (2021). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto (ylläpitäjä ja tuottaja). <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/> (Viitattu 11.6.2022.)

Lehti, M. (2021). *Viranomaisten tietoon tullut lähisuhdeväkivalta: Lähisuhdeväkivallan osuus henkirikoksista*. Teoksessa M. October (toim.) Lähisuhdeväkivalta 2019: Viranomaisten tietoon tulleen lähisuhdeväkivallan määrä kasvussa (sivut 5–8). Tilastoraportti 3/2021. THL.

Lepistö, S. (2010). *Nuorten kokema perheväkivalta: malli hyvinvoinnista ja selviytymisestä*. Tampere: Tampere University Press.

McDonald, C. & Martinez, K. (2015). *Parental and Others' Responses to Physical Sibling Violence: a Descriptive Analysis of Victims' Retrospective Accounts*. Journal of Family Violence, 31(3), 401–410. <https://doi.org/10.1007/s10896-015-9766-y>

Menesini, E., Camodeca, M. & Nocentini, A. (2010). *Bullying among siblings: The role of personality and relational variables*. British Journal of Developmental Psychology, 28(4), 921–939. <https://doi.org/10.1348/026151009X479402>

Nowakowski-Sims, E. (2019). *An exploratory study of childhood adversity and delinquency among youth in the context of child-to-parent and sibling-to-sibling violence*. Journal of Family Social Work, 22(2), 126–145. <https://doi.org/10.1080/10522158.2018.1496510>

Nuorisoriikollisuuskysely 2020

Näsi, M. (2016). *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016*. Katsauksia 18/2016. Helsingin yliopisto: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Näsi, M. & Kolttola, I. A. (2021a). *Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteina 2020 - Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia*. Katsauksia 48/2021. Helsingin yliopisto: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Näsi, M. & Kolttola, I. A. (2021b). *Pahoinpitely- ja ryöstörikokset*. Teoksessa I. A. Kolttola (toim.) Rikollisuustilanne 2020: Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa (sivut 36–65). Katsauksia 49/2021. Helsingin yliopisto: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

Pekkarinen, E. & Mettinen, K. (toim.) (2021). *Pandemian varjossa kohti maapallon tulevaisuutta: Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2020*. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2021:1.

Phillips, D. A., Phillips, K. H., Grupp, K., & Trigg, L. J. (2009). *Sibling violence silenced: Rivalry, competition, wrestling, playing, roughhousing, benign*. Advances in Nursing Sciences, 32, E1-E16.

RL 19.12.1889/39. Rikoslaki. Julkaisu Oikeusministeriön Finlex-palvelussa, osiossa Ajantasainen lainsäädäntö: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001> (Viitattu 29.5.2022.)

- Salmi, V. (2012). *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2012*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 113. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.
- Simonelli, C. J., Mullis, T., Elliott, A. N., & Pierce, T. W. (2002). *Abuse by Siblings and Subsequent Experiences of Violence Within the Dating Relationship*. *Journal of Interpersonal Violence*, 17(2), 103–121. <https://doi.org/10.1177/0886260502017002001>
- Tippett, N. & Wolke, D. (2015). *Aggression between siblings: Associations with the home environment and peer bullying*. *Aggressive Behavior*, 41(1), 14–24. <https://doi.org/10.1002/ab.21557>
- Tucker, C.J., Cox, G., Sharp, E. H., Van Gundy, K. T., Rebellon, C., & Stracuzzi, N. F. (2012). *Sibling Proactive and Reactive Aggression in Adolescence*. *Journal of Family Violence*, 28(3), 299–310. <https://doi.org/10.1007/s10896-012-9483-8>
- Tucker, C.J., Finkelhor, D., Shattuck, A. M., & Turner, H. (2013). *Prevalence and correlates of sibling victimization types*. *Child Abuse & Neglect*, 37(4), 213–223. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2013.01.006>
- Tucker, C.J., Van Gundy, K. T., Wiesen-Martin, D., Hiley Sharp, E., Rebellon, C. J., & Stracuzzi, N. F. (2015). *Proactive and Reactive Sibling Aggression and Adjustment in Adolescence*. *Journal of Interpersonal Violence*, 30(6), 965–987. <https://doi.org/10.1177/0886260514539760>
- Tucker, C.J, Finkelhor, D., & Turner, H. (2020). *Family Predictors of Sibling Versus Peer Victimization*. *Journal of Family Psychology*, 34(2), 186–195. <https://doi.org/10.1037/fam0000592>
- Valido, A., Ingram, K., Espelage, D. L., Torgal, C., Merrin, G. J., & Davis, J. P. (2020). *Intra-familial Violence and Peer Aggression Among Early Adolescents: Moderating Role of School Sense of Belonging*. *Journal of Family Violence*, 36(1), 87–98. <https://doi.org/10.1007/s10896-020-00142-8>
- Walker, S. & Woerner, J. (2018). *Adolescent sibling violence in Victoria*. Melbourne: Crime Statistics Agency. <https://www.crimestatistics.vic.gov.au/research-and-evaluation/publications/family-violence/adolescent-sibling-violence-in-victoria>
- van de Weijer, S., Bijleveld, C., & Blokland, A. (2014). *The intergenerational transmission of violent offending*. *Journal of Family Violence*, 29(2), 109–118. <https://doi.org/10.1007/s10896-013-9565-2>
- Widom, C. S. (1989). *The Cycle of Violence*. *Science (American Association for the Advancement of Science)*, 244(4901), 160–166. <https://doi.org/10.1126/science.2704995>